

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Filip Švehlík

Role NATO v druhé polovině 20. století a na začátku 21. století

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně za použití citované literatury a použitých zdrojů pod vedením Mgr. Davida Hampla, Ph.D.

V Olomouci, duben 2013

.....

podpis

Děkuji panu Mgr. Davidu Hamplovi, Ph.D. za důležité rady a poznatky a za čas, který mi při vedení bakalářské práce věnoval.

OBSAH

ÚVOD	5
1 CÍLE A STRUKTURA NATO	6
1.1 CÍLE NATO	6
1.2 STRUKTURA NATO	8
1.2.1 <i>Politické a rozhodovací instituce NATO</i>	8
1.2.2 <i>Vojenská struktura NATO</i>	10
1.2.3 <i>Orgány stojící mimo strukturu NATO</i>	10
1.3 FINANCOVÁNÍ NATO	12
2 ROLE NATO V BIPOLÁRNÍM SVĚTĚ	14
2.1 VYMEZENÍ BIPOLÁRNÍHO SVĚTA	14
2.1.1 <i>Konference v Postupimi</i>	14
2.2 BIPOLÁRNÍ ROZDĚLENÍ SVĚTA	15
2.3 DEMOBILIZACE	17
2.4 VZNIK NATO	19
2.5 BERLÍNSKÁ KRIZE	20
2.6 KOREJSKÁ VÁLKA.....	22
2.6.1 <i>Okupovaná Korea</i>	22
2.6.2 <i>Rozdělení Koreje</i>	23
2.6.3 <i>Plevenova iniciativa</i>	23
2.7 ZAČLENĚNÍ NĚMECKA DO ALIANCE.....	24
2.8 DRUHÁ BERLÍNSKÁ KRIZE	25
2.9 SITUACE VE FRANCII.....	26
2.10 ŘECKO-TURECKÝ SPOR	27
2.11 PŘIPOJENÍ ŠPANĚLSKA DO NATO.....	28
2.12 SJEDNOCENÍ NĚMECKA	28
3 ROLE NATO V POST BIPOLÁRNÍM SVĚTĚ	30
3.1 VYMEZENÍ POST BIPOLÁRNÍHO SVĚTA.....	30
3.2 NOVÉ ÚKOLY PRO ALIANCI.....	30
3.3 SPOLUPRÁCE VARŠAVSKÉ SMLOUVY S NATO	31
3.4 PARTNERSTVÍ PRO MÍR.....	32

3.4.1	<i>Přijetí do programu Partnerství pro mír</i>	32
3.4.2	<i>Hlavní cíle Partnerství</i>	33
3.4.3	<i>Politicko-vojenský řídicí výbor Partnerství pro mír</i>	33
3.5	NOVÁ VOJENSKÁ STRUKTURA NATO	33
3.6	MÍROVÉ OPERACE NATO	34
3.6.1	<i>IFOR</i>	35
3.6.2	<i>SFOR</i>	35
3.7	MADRIDSKÝ SUMMIT	36
3.7.1	<i>Vytvoření Euroatlantické rady Partnerství</i>	37
3.8	SBLIŽOVÁNÍ ALIANCE S RUSKEM	37
3.8.1	<i>Občanská válka v Kosovu</i>	38
3.8.2	<i>Válka NATO proti Jugoslávii</i>	39
3.8.3	<i>Mírové řešení války</i>	39
3.8.4	<i>KFOR</i>	40
3.9	PRAŽSKÝ SUMMIT NATO	40
3.10	LISABONSKÝ SUMMIT NATO	41
3.11	SUMMIT NATO V CHICAGU	41
4	SOUČASNÝ VÝVOJ NATO	43
4.1	VÁLKA V AFGHÁNISTÁNU	43
4.2	ROLE ISAF V AFGHÁNISTÁNU	44
4.3	HROZBA ZE STRANY SEVERNÍ KOREJE	45
4.4	VÁLKA V LIBYI	46
4.4.1	<i>Nato v Libyi</i>	47
4.4.2	<i>Zhodnocení Libyjského konfliktu dva roky poté</i>	47
4.5	MOŽNÝ ZÁSAH NATO V SÝRII	48
4.6	TŘI HLAVNÍ ÚKOLY ALIANCE NA PŘÍŠTÍ ROK	48
	ZÁVĚR	50
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	52
	PRAMENY A LITERATURA	54
	ELEKTRONICKÉ ZDROJE	55
	ANOTACE	

ÚVOD

Cílem této práce je charakterizovat roli NATO v druhé polovině 20. století a na začátku 21. století a poskytnout přehled o struktuře a formování Severoatlantické aliance.

Celá práce je rozčleněna do čtyř kapitol a ty jsou dále členěny na podkapitoly a oddíly. Každá kapitola je opatřena krátkým souhrnem, ve kterém jsou shrnuty nejdůležitější poznatky z dané kapitoly.

První kapitola se týká toho, jaké má NATO cíle a jaká je jeho struktura. Ta se dělí na několik dílčích prvků a to na politické orgány, vojenské orgány a na orgány, které se nacházejí mimo oficiální strukturu NATO.

Druhá kapitola se zaměřuje na roli NATO po druhé světové válce, v době kdy byl svět rozdělen na komunistický Východ a demokratický Západ. Tato kapitola je spjata se samotným vznikem Severoatlantické aliance, ke kterému došlo v roce 1949 podepsáním Washingtonské smlouvy. Dále se dotýká poválečného plánu na obnovu Evropy a zabývá se rozdělením Berlína v rámci druhé berlínské krize.

Třetí kapitola práce se zabývá rolí NATO po pádu berlínské zdi, v době kdy se situace ve světě uklidňovala, snižovaly se rozpočty na obranu. Vymezuje nový cíl v rámci aliance a to boj s terorismem, popisuje spolupráci s OSN v Bosně a Hercegovině v rámci mise IFOR a SFOR.

Současný vývoj NATO nastiňuje kapitola čtvrtá, zahrnuje práce jednotek ISAF v Afghánistánu, popisuje možný útok jednotek NATO v Sýrii a aktuální hrozbu ze strany Severní Koreje.

V českém prostředí se Severoatlantickou aliancí zabývá především Jiří Fidler ve své práci Dějiny NATO. Podnětná je také práce Petra Luňáka s názvem Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce a také mezioborové knihy autorky Běly Plechanovové či Stanislavy Hýbnerové. Významným zdrojem informací jsou také oficiální stránky Severoatlantické aliance.

1 CÍLE A STRUKTURA NATO

Tato kapitola se zabývá tím, jaké má aliance cíle, mezi ten hlavní patří boj s terorismem, dále vymezuje základní pojmy související s Aliancí a popisuje jednotlivé instituce politické, vojenské a instituce, které se nachází mimo oficiální strukturu a všechny tři typy podrobně analyzuje a popisuje jednotlivé orgány v rámci institucí.

1.1 Cíle NATO

Nezbytné pro správné pochopení fungování NATO je vymezení základních pojmů, které se v souvislosti s NATO objevují.

Aliance je definována jako určitá spolupráce mezi státy, kdy členové aliance jsou považováni za spojence. Systém kolektivní bezpečnosti se v mezinárodních vztazích definuje jako systém, jehož úkolem je udržet mír a zajistit, aby nedošlo k napadení mezi státy. Mezi tyto systémy patří OSN, OBSE. Tento systém je výhodný, jelikož nabízí bezpečnost všem státům, odstraňuje nejistotu, je jednoduchý, kdy použití síly je protiprávní a celý je založen na smlouvě.¹

Systém kolektivní obrany je systém, podle něhož mohou státy, v jasně definovaných případech použít ozbrojenou sílu proti vnější hrozbě. Mezi systémy s kolektivní obranou řadíme NATO a SEATO²

NATO patří mezi vojenské organizace a jejím hlavním cílem je tedy ochrana svobody a bezpečnosti všech jejích členů v souladu se zásadami Charty OSN. Aliance pracuje na vytvoření trvalého míru v Evropě založeného na demokratických hodnotách a na lidských právech a právním státu. Tento hlavní cíl nabyl významu po skončení studené války, kdy již nehrozila hrozba globálního konfliktu a mohly se tak plně rozvíjet demokratické principy. Ve světě docházelo k hromadné demobilizaci a snižování vojenských nákladů. Důležitým posláním je pomocí vojenských, ale i politických prostředků chránit svobodu a bezpečnost svých členů. Základním dokumentem pro vznik aliance NATO je Severoatlantická smlouva pocházející z roku 1949, která se skládá ze 14 článků, z nichž článek 5 patří mezi klíčové. Podle článku 5: *“Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto odsouhlasily, že*

¹ PLECHANOVÁ, Běla. Úvod do mezinárodních vztahů: Výběr textů. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2003, s. 63.

² CABADOVÁ WAISOVÁ, Šárka. Atlas mezinárodních vztahů: prostor a politika po skončení studené války. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 113.

dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich uplatní právo na individuální nebo kolektivní obranu, uznané článkem 51 Charty Spojených národů, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v souladu s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití síly, s cílem obnovit a udržet bezpečnost severoatlantické oblasti. Každý takový útok a všechna opatření účinná v jeho důsledku budou neprodleně oznámena Radě bezpečnosti. Tato opatření budou ukončena, jakmile Rada bezpečnosti přijme opatření nutná pro obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.“³ Od vzniku NATO došlo k několika změnám, v současnosti NATO musí bojovat se zbraněmi hromadného ničení, s rostoucí vlnou terorismu, ale také musí vzdorovat kybernetickým útokům obřích rozměrů. I přes tyto závažné problémy si NATO udržuje stále svou jedinečnou stabilitu založenou na třech pilířích vyplývajících z Washingtonské smlouvy: solidarita–dialog–spolupráce. NATO se snaží prosazovat demokratické zásady, ale v případě selhání těchto zásad je schopna také užít vojenskou sílu na kolektivní obranu.⁴

Solidarita hraje v Alianci důležitou roli. Díky solidaritě je zaručeno, že žádný z členských států Aliance nebude muset plnit bezpečnostní úkoly sám. NATO svým způsobem představuje transatlantické spojení, které zahrnuje trvalou spolupráci Severní Ameriky a Evropy. Kvůli tomuto spojení dochází k posílení bezpečnosti a prohlubování spolupráce mezi členskými státy. K dosažení cíle plní aliance základní bezpečnostní úkoly, jako je poskytování bezpečnostního prostředí v Evropě. Usilování o prostředí, ve kterém není místo pro zastrahování či vydírání jednoho státu státem jiným s cílem dosáhnout hegemonie⁵ použitím síly. Podle článku 4 Aliance slouží jako fórum pro spojenecké konzultace ohledně zájmů, které by mohly ohrožovat bezpečnost jednotlivých členských států. Dále k úkolům patří zajišťování obrany proti všem formám agrese vůči kterémukoli členskému státu a rozvíjení aktivní spolupráce členských států v Partnerství pro mír, partnerstvím s Ruskem a Ukrajinou díky čemuž dochází k podpoře bezpečnosti a stability.⁶

Pro plnění těchto úkolů Aliance zřídila několik institucí a to politických vojenských, a těch co stojí mimo oficiální strukturu a jejich hlavním úkolem je podílet se na plnění bezpečnostních úkolů, které se naskytnou.

³ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 242

⁴ Co je NATO. [www.natoaktual.cz](http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/cojenato.htm) [online]. [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/cojenato.htm

⁵ Uspořádání sil skupin, při kterém jedna vládní nad ostatními bez použití hrubé síly, příkladem může být například Peloponéský spolek, kterému vládla Sparta

⁶ NATO - hlavní funkce. Ministerstvo obrany [online]. [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=2410>

1.2 Struktura NATO

Do struktury NATO patří jak vojenské orgány tak také politické. Ve struktuře se objevuje dualita moci, což znamená, že politickou moc ovládá Evropan, kdežto vojenskou moc má v rukou Američan. Po skončení studené války⁷ došlo k restrukturalizaci NATO takovým způsobem, aby bylo schopno čelit situaci v Evropě. Struktura velení NATO se změnila v roce 1994. Skládá se jednak z politických rozhodovacích institucí, ale také vojenských, a institucí, jež stojí mimo Alianci.

1.2.1 Politické a rozhodovací instituce NATO

Severoatlantická rada (North Atlantic Council)

Jedná se o nejvyšší politický orgán NATO, který tvoří jeho civilní strukturu. Členské státy jsou si rovny bez ohledu na vojenský význam či ekonomickou situaci. V atlantické radě má každý stát právo veta. Předsedou atlantické rady bývá generální tajemník NATO, od roku 2009 tento úřad vykonává dánský politik Anders Fogh Rasmussen. V Radě je kromě generálního tajemníka také delegace složená z členů 28 členských států, kterou vždy reprezentuje jeden delegát z dané země. Tento orgán je jediný, který je vytvořen přímo Severoatlantickou smlouvou konkrétně díky článku 9, čímž Severoatlantická rada vytvořila pomocné orgány s civilním posláním jako např. Výbor pro ropovody a plynovody, vědecký výbor či hospodářský výbor. Vlády členských států na půdě Severoatlantické rady mohou diskutovat o závažných otázkách týkajících se jejich bezpečnosti. Zasedání v Bruselu probíhají nejméně dvakrát ročně, na nich se scházejí ministři zahraničních věcí ze všech 28 členských států. V případě ohrožení bezpečnosti se schází hlavy států členských zemí, aby mohly projednat další kroky. Severoatlantická rada zajišťuje mimo jiné informační službu pro veřejné mínění i vůči státům, které nejsou součástí obranné aliance. Každé zasedání Severoatlantické rady končí přehledem závěrů. Samotné diskuze nejsou veřejné, čímž se liší od OSN.⁸

Skupina pro jaderné plánování (Nuclear Planning Group)

Tento orgán zahrnuje všechny představitele členských zemí kromě Francie, která se nezúčastňuje. Této skupině podobně jako Severoatlantické radě předsedá generální tajemník

⁷ Období vojenského napětí, politických sporů hospodářce konkurence mezi komunistickými státy a demokratickými státy Západu. Začala po druhé světové válce a skončila rozpadem Sovětského svazu v roce 1991.

⁸ ZARKA, Jean Claude. NATO. Praha: HZ Editio, 1999, s. 39-41

NATO, schází se méně často, většinou dvakrát do roka a pak podle potřeby. Patří mezi hlavní komunikační fóra ohledně jaderných sil. Jejím úkolem je připravit taktické jaderné údery. Můžeme se domnívat, že hlavním cílem těchto fór bylo připravit se na hrozbu ze strany Ruska. Funkce této skupiny je dočasně pozastavena. Byla vytvořena v roce 1966 podobně jako výbor obranných plánů. 17. ledna 1996 reprezentanti Francie na zasedání souhlasili s rozpravami o jaderných zbraních uvnitř NATO, na toto rozhodnutí se pak pozitivně přidalo i patnáct členských států NATO. Od roku 1974 Aliance uznává Francii a Velkou Británii díky jaderným silám, kterými využívají jako zastrašování. V Otawské deklaraci⁹ se hovoří o samostatné síle těchto dvou států a v říjnu 1995 byla tato deklarace rozšířena o prohlášení Jacquese Chiraka a Johna Mayora, ve kterém prohlásili, pokud dojde k ohrožení jedné z těchto dvou zemí, dotkne se tato změna i státu druhého.¹⁰

Generální tajemník NATO (Secretary General)

Přebírá přímou odpovědnost za fungování Severoatlantické rady. Generální tajemník NATO zodpovídá za činnost Mezinárodního sekretariátu a je nejvyšším civilistou v NATO, který reprezentuje alianci navenek, v praxi by se dalo říci, že se jedná o „prezidenta“ aliance, avšak jeho rozhodovací pravomoci nejsou skutečné a spíše funguje jako prostředník.¹¹

Od roku 1957 předsedá generální tajemník Severoatlantické alianci a mimo to je také předsedou Výboru pro jaderné plánování a výboru pro obranné plány. Tajemník řídí Mezinárodní sekretariát. V případě nepřítomnosti zastupuje generálního tajemníka jeho zástupce. Generální tajemník předsedá pracovní skupině ohledně otázek o zbraních a výboru vzdušné obrany NATO. Do úřadu generálního tajemníka NATO zahrnujeme výkonný sekretariát, informační a tiskovou kancelář a také bezpečnostní výbor NATO. Hlavním úkolem výkonného sekretariátu je starat se o to, aby dobře fungovala Rada, Rada severoatlantické spolupráce, Výbor obranných plánů a Skupina jaderných plánů. Jinak také pomáhá těmto skupinám v plnění jejich povinností v době míru, vojenských cvičení či v obdobích krize. Informační a tisková kancelář se skládá z tiskové a mediální služby a ze služby informační. Tisková a mediální služba zprostředkovává projevy a prohlášení generálního tajemníka a také domlouvá schůzky médií s vysokými představiteli Aliance či se samotným generálním tajemníkem NATO. Informační kancelář pomáhá nevládním organizacím, které podporují činnost NATO. A v poslední řadě se jedná o Bezpečnostní

⁹ Dohoda mezi prezidentem ESP (evropské rady), evropskou komisí a state departmentem

¹⁰ ZARKA, Jean Claude. NATO. Praha: HZ Editio, 1999, s. 49-50.

¹¹ Struktura a financování severoatlantické aliance. www.natoaktual.cz [online]. [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/struktura-nato-0g6-/na_zpravy.aspx?y=na_summit/strukturatanato.htm

kancelář NATO, která koordinuje, sleduje a uskutečňuje bezpečnostní politiku Atlantické aliance. Ředitel bezpečnostní kanceláře má na starosti veškerou bezpečnost uvnitř NATO a je hlavním poradcem generálního tajemníka NATO ohledně bezpečnosti. Prvním generálním tajemníkem NATO se stal v roce 1952 brit Lord Ismay a v současné době tento úřad vykonává dánský politik Anders Fogh Rasmussen, který je v čele od roku 2009.¹²

1.2.2 vojenská struktura NATO

Vojenský výbor (Military committee)

Tento orgán vznikl v roce 1949 jako nejvyšší vojenský operační orgán NATO. Je podřízen autoritám Severoatlantické rady, Výboru obranných plánů a Skupině pro jaderné plánování.¹³

Vojenský výbor poskytuje poradenství jednak Severoatlantické radě, ale také Skupině pro jaderné plánování. Pod tento výbor spadají dvě strategická velitelství a to Velitelství spojeneckých sil pro operace a Velitelství spojeneckých sil pro transformaci. Prvním z nich, Velitelství spojeneckých sil pro operace má své sídlo v Belgii a hlavou toto velitelství je americký generál, který zároveň vykonává službu velitele amerických ozbrojených sil na půdě Evropy. Hlavním úkolem velitelství spojeneckých sil pro operace je udržovat mír, bezpečnost a celistvost členských zemí NATO. Velitel připravuje podklady, které předkládá Vojenskému výboru, vypracovává obranné plány a připravuje přehledy ozbrojených sil. V současné době tento post vykonává admirál James Stavridis. Druhé velitelství sídlí v americkém Northfolku a jeho posláním je poskytovat vhodnou podporu NATO a jeho misím, vylepšuje vztahy, spolupráci s partnery, národy a mezinárodními organizacemi.¹⁴

1.2.3 Orgány stojící mimo strukturu NATO

Parlamentní shromáždění NATO (NATO Parliamentary Assembly)

Tento orgán byl založen v roce 1955 díky iniciativě některých členských států Severoatlantické aliance jako Severoatlantické shromáždění. Toto shromáždění je nezávislé na Severoatlantické alianci, avšak poskytuje spojení mezi NATO a parlamenty členských zemí, pomáhá budovat parlamentní a veřejnou shodu v podporování alianční politiky. Od 80 let 20. století převzalo Parlamentní shromáždění NATO dodatečné role v otázkách fungování uvnitř stoupenců parlamentu NATO.¹⁵

¹² ZARKA, Jean Claude. NATO. Praha: HZ Editio, 1999, s. 37-39.

¹³ ZARKA, Jean Claude. NATO. Praha: HZ Editio, 1999, s. 51.

¹⁴ NATO's Allied Command Transformation [online]. [cit.2013-03-09]. Dostupné z: <http://www.act.nato.int/general-info/mission>

¹⁵ The NATO Parliamentary Assembly [online]. [cit.2013-03-09]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50080.htm

Politické shromáždění tvoří 28 delegací parlamentů členských zemí NATO, které jsou vybrány na základě národních procedur. Velikost delegace je přímo úměrná počtu obyvatel v daném státě. Například Česká republika má v Parlamentním shromáždění NATO 7 členů, kdežto například Velká Británie jich v Parlamentu národního shromáždění zaujímá 18. Mezi orgány Parlamentního shromáždění NATO řadíme:

1) Plenární zasedání

Plenární shromáždění se schází dvakrát ročně a tato zasedání probíhají v hlavních městech členských států. V čele Plenárního shromáždění stojí předseda a tři místopředsedové. Na konci jarního zasedání Plenárního shromáždění se koná plenární zasedání, na kterém hovoří generální tajemník NATO nebo předseda shromáždění.

2) Stálý výbor

Tvoří jej předsedové členských delegací a scházejí se třikrát do roka. Jejím úkolem je řídit činnost Parlamentního shromáždění NATO.

3) Výbory

Do Parlamentního shromáždění NATO řadíme 5 výborů, které řeší zásadní současné problémy. Výsledkem těchto výborů jsou zprávy, které jsou předkládány plenárnímu zasedání. Mezi těchto 5 výborů patří: Politický výbor, Výbor pro obranu a bezpečnost, Ekonomický výbor, Výbor civilní aspekty bezpečnosti, Vědecko-technický výbor.¹⁶

Rada NATO – Rusko

Založena byla v roce 2002. Na základě této organizace spolu členské země a Rusko spolupracují na úrovni rovnocenného partnerství. Tato Rada slouží jako nástroj pro konzultaci, shodu, spolupráci, a společné rozhodování. Předsedá jí generální tajemník NATO spolu se zástupci všech 28 členských států a Ruska. Příležitostně Rada NATO - Rusko zasedá také na summitech NATO, jinak se schází jednou měsíčně na úrovni vyslanců a dvakrát ročně na úrovni ministrů zahraničí a obrany a náčelníků štábů.¹⁷

Euroatlantické středisko pro koordinaci v případě katastrof

Toto středisko vzniklo díky Euroatlantické radě partnerství v roce 1998. Hlavním cílem je koordinovat pomoc členským státům v době přírodních katastrof obrovských rozměrů a

¹⁶. Stálá delegace do Parlamentního shromáždění NATO. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna [online]. [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=157#priloha>

¹⁷. Struktura a financování Severoatlantické aliance. www.natoaktual.cz [online]. [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/struktura-nato-0g6-/na_zpravy.aspx?y=na_summit/strukturano.htm

současně toto středisko sdílí informace o zvládání katastrof mezi NATO a členskými státy. Od útoku na americká „dvojčata“ z 11. září 2001 se Euroatlantické středisko soustředí na koordinaci pomoci během chemických, biologických, radiačních či teroristických útoků.¹⁸

1.3 Financování NATO

Aliance je díky příspěvkům od členských států schopna správně pracovat a zajišťovat tak potřebné vybavení pro konzultace, jednání a následnou realizaci myšlenek svých plánů. Tyto příspěvky se dělí na přímé a nepřímé. Ty přímé jdou přímo do společných rozpočtů NATO a nepřímé příspěvky jsou poskytnuty k zajištění obrany či nejrůznějších operací.

Nepřímé výdaje

Tvoří větší část výdajů a jsou tvořeny náklady na účasti v operacích NATO a na to, aby mohly společně fungovat národní jednotky. Pokud se členské státy rozhodnou vyslat své vojáky do misí NATO, musí jim zajistit vojenskou výzbroj a výstroj. Nepřímé výdaje je nutné odečíst z národního obranného rozpočtu jednotlivé země.

Přímé náklady

Tento rozpočet NATO se dělí do tří základních skupin:

1. Civilní rozpočet

Poskytuje peněžní příspěvky na personální náklady, náklady na operace a hradí se jím také provoz alianční centrály v Bruselu. Příspěvky jsou financovány z rozpočtů ministerstev zahraničí členských zemí Aliance. Existují čtyři cíle hlavní a stejný počet cílů podpůrných.

2. Vojenský rozpočet

Tento rozpočet pokrývá operace a udržuje náklady mezinárodní vojenské struktury. Je složen z 50 oddělených rozpočtů, které jsou financovány z rozpočtů národní bezpečnosti, dohlíží na ně rozpočtový výbor a provádí jej držitelé individuálního rozpočtu. Vojenský rozpočet poskytuje půjčky mezinárodnímu vojenskému štábu, strategickým velitelům a vzdušným silám specificky pro Vojenský výbor, Mezinárodní vojenský štáb a vojenské orgány, pro Dva strategické příkazy a spojení kontrol, příkazů a informačních systémů. Pro operační ústředí pro rozmístění operací a podporu umožňujících schopností na úrovni kritické operační stíže jako jsou lékařské či technické schopnosti. Vojenský rozpočet poskytuje půjčky NATO ACCS správní agentuře, agentuře velení a kontroly NATO a NATO CIS službě, válečnému

¹⁸. Struktura a financování Severoatlantické aliance. www.natoaktual.cz [online]. [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/struktura-nato-0g6-/na_zpravy.aspx?y=na_summit/strukturanato.htm

centru v Norsku, výcvikovému středisku v Polsku, univerzitě obrany NATO v Itálii, vědeckým programům a omezeným partnerským aktivitám v Moskvě a Kyjevu.¹⁹

3. Program bezpečnostních investic (NSIP)

Z tohoto programu jsou hrazeny stavby a modernizace v členských zemích. Program je dotován členy ministerstev obrany jednotlivých zemí a dohlíží na něj investiční výbor.²⁰

Severoatlantická aliance se zabývá širokou škálou problémů na celém světě, avšak jejím primárním cílem stanoveným na pražském summitu z roku 2002 je bojovat s terorismem. Tento nový cíl si Aliance vytyčila po teroristických útocích z 11. září 2001. Kromě boje s terorismem se orientuje také na kyberútoky velkých rozměrů a udržení míru ve světě.

Aliance se skládá z několika klíčových institucí a to politických, vojenských a těch, co stojí mimo strukturu NATO. Každá instituce v komplexním pojetí NATO hraje svou zásadní roli a plní určité úkoly, a tudíž by bez existence jedné z nich nemohla Aliance správně fungovat. Hlavním představitelem Severoatlantické aliance je od roku 2009 dánský politik Anders Fogh Rasmussen, jehož role spočívá v zastupování Aliance navenek a v jednání s ostatními členy Severoatlantické aliance. Aliance je financována příspěvky od členských států a její rozpočty se dělí na přímé a nepřímé.

¹⁹ Paying for NATO. NATO - Homepage [online]. [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_67655.htm

²⁰ Paying for NATO. NATO - Homepage [online]. [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_67655.htm

2 ROLE NATO V BIPOLÁRNÍM SVĚTĚ

Tato kapitola se zabývá charakteristikou rozděleného světa po druhé světové válce na Západ a Východ. Také vymezuje a popisuje nejdůležitější události, které se v tomto období udály od berlínské krize přes korejskou válku a druhou berlínskou krizi, která znamenala konec komunistického režimu ve východním bloku.

2.1 Vymezení bipolárního světa

Bipolárním světem se rozumí rozdělený svět po druhé světové válce na komunistický Východ reprezentovaný zejména Sovětským svazem a na demokratický Západ, který reprezentuje především USA a VB. Toto rozdělení mělo vliv na průběh událostí od 50. let 20. století. Toto období od konce 40. let 20. století do konce 80. let 20. století nazýváme Studená válka, je to stav, kdy největší velmoci světa SSSR a USA spolu vedou spory, avšak nikdy nepřerostly do vojenského konfliktu, jelikož by znamenaly zkázu lidstva, a spíše se jednalo jen o závody ve zbrojení těchto velmocí. Konec je datován jako konec komunismu ve východním bloku a rozpad Sovětského svazu v 90. letech 20. století²¹

2.1.1 Konference v Postupimi

Po porážce Německa v roce 1945 se sešly tři hlavy států na konferenci v Postupimi. Byli to za Velkou Británii Clement Atlee, Rusko reprezentoval Stalin a Spojené státy byly zastoupeny Harry Trumanem. Na Konferenci se řešila především otázka ohledně budoucnosti Německa. Dohodli se o poválečných reparacích, denacifikaci německého obyvatelstva, odsunu Němců z Československa, Maďarska, Polska a došlo ke stanovení hranic Německa se sousedními státy. Dále státníci rozhodli o zrušení nacistických zákonů, které vedly k diskriminaci obyvatelstva a o zatčení předních válečných zločinců, kteří konali zvěrstva. Konference si mimo tyto diskuse určila postup při uzavírání mírových smluv s východním blokem Německa. Rok 1945 znamenal pro diplomacii úspěch, avšak totéž se nedá říci o roce následujícím. V roce 1946 docházelo ke sporům uvnitř protihitlerovské koalice a to zejména mezi USA a SSSR. Měly totiž odlišné názory na německé satelity a tak rozdělení světa na totalitní Východ a demokratický Západ bylo v nedohlednu.²²

²¹ HÝBNEROVÁ, Stanislava. Mezinárodní vztahy po roce 1945. Praha: Karolinum, 2003

²² ADAMOVIČ, Karolína, KŘÍŽKOVSKÝ Ladislav. Stručné dějiny diplomacie. Praha: C.H. Beck, 2002. s. 246-274

2.2 Bipolární rozdělení světa

Po druhé světové válce se Evropa rozdělila na komunistický Východ reprezentovaný především SSSR a demokratický Západ, do nějž patřilo USA, celá západní Evropa, Japonsko. Toto období nazýváme Studená válka. Oba tyto světy měly odlišné politické zřízení a fungování. V demokratickém Západě existoval prostor pro respektování lidských práv a svobod občana, fungovala parlamentní demokracie, kdežto na Východě zavládl komunismus a pětiletky. Skepse ohledně SSSR, o níž hovořil na fultonském projevu²³ Winston Churchill - podle něj nestojí Sovětský svaz o vojenský konflikt, jen chce rozšířit svou moc. USA nesouhlasilo s tímto vývojem v SSSR a západní Evropa na tom nebyla jinak. Jako nejlepší obrana proti SSSR byla zvolena vnitřní konsolidace států za zlepšení hospodářské situace. Velká Británie se obávala z nezajištění základních životních podmínek a jako jediný zdroj okamžité pomoci se jevilo USA. Hlavní podmínkou pomoci od USA bylo aktivní podílení se na rozvoji mezinárodní hospodářské spolupráce a svobodného obchodu. SSSR se neúčastnilo žádné práce Mezinárodního měnového fondu, Světové banky a jednání o Všeobecné dohodě a obchodu a clech (GATT). V roce 1946 byly Spojené státy obviněny delegáty z hospodářského podrobení evropského kontinentu. Na jedné straně se objevovala paralela mezi chudobou, hladem a zimou, na straně druhé SSSR neměl zájem o hospodářskou obnovu Evropy a jako jediné řešení se nabízelo, že všechna politika bude založena nikoli proti Sovětskému svazu, nýbrž bez Sovětského svazu. Tento typ politiky se rozvíjel v průběhu roku 1947, kdy se stal klíčovým. V tomto roce SSSR vymýtilo v Bulharsku a Rumunsku poslední členy demokratické opozice a zavedlo zde bolševickou diktaturu. Nejdramatičtější vývoj ale proběhl v Maďarsku, kde SSSR donutilo podat demisi vládě Ferenzce Nagyho a v roce 1947 byla rozpuštěna veškerá demokratická vláda. Tento vliv SSSR dovedl západní státy k aktivitě. Nejinicativněji se projevilo USA, konkrétně prezident Harry Truman. Kvůli hrozícím krizím v Řecku a Turecku požádal ve svém projevu v Kongresu o 400 milionů dolarů na pomoc těmto dvěma postiženým státům a dal jasně najevo, jakým směrem se bude politika vůči SSSR ubírat. Tento projev se nazývá Trumanova doktrína²⁴. V Evropě vyvolala smíšené ohlasy, hlavním kritikem této doktríny byl americká diplomat George Frost Kennan, kterému připadala až příliš agresivní. 5. června 1945 vystoupil na Harvardu tajemník George C. Marshall s požadavkem na vytvoření hospodářského plánu Evropy a zavázal se o poskytnutí finančních prostředků ze strany USA, jak jen to bude možné. Na tento moment čekala celá

²³ Projev Winstona Churchilla na univerzitě ve Fultonu, kde hovořil o spolupráci USA s VB.

²⁴ Vydána v roce 1947, hlavním cílem bylo čelit šíření komunismu

Evropa. Díky Marshallově plánu získaly evropské státy potřebné finance a mohla tak budovat mezinárodní hospodářskou spolupráci v rámci GATT²⁵. USA nepočítalo s účastí SSSR a samotný program byl vytvořen v duchu politiky bez SSSR, nikoli proti němu. Později se proti tomuto plánu postavily státy východního bloku jako Finsko, Polsko, Maďarsko, Jugoslávie, Albánie, Bulharsko, Rumunsko a Československo. To nejprve přijalo pozvání k rozhovoru, avšak po nátlaku ze strany Sovětského svazu muselo své rozhodnutí odříct. Jediným státem, který patřil do sféry sovětského vlivu a přijal účast, bylo Rakousko. V roce 1947 začala americká vláda pocítovat hrozbu ze strany Sovětského svazu, ale pořád tím hlavním protivníkem bylo Německo. Proti němu byly všechny smlouvy mířeny, například smlouva, kterou podepsala Francie společně s Velkou Británií – Dunkerská smlouva. Oba státy si v ní slíbily vojenskou pomoc v případě napadení a také se v ní zavazovaly k řešení sociálních či hospodářských otázek na dobu padesáti let.²⁶

Významným státem kromě Francie a Velké Británie, které stálo proti Německu, bylo SSSR. Politika Sovětského svazu byla odlišná a to zejména díky jiným principům. Východní Evropa byla rozdělena na čtyři oblasti, které ovládali maršálové. Zajímavostí je, že armádu v roce 1945 tvořilo cca 11 milionů mužů a po demobilizaci jich v armádě zůstaly pouhé tři miliony. Hlavním požadavkem politického vedení SSSR bylo zachování vojenských velitelství. Důvod je jasný, SSSR chtěl být schopný okamžitě přejít v případě nutnosti do válečného stavu. Rozdílný přístup Sovětského svazu k ozbrojeným silám vyvolal na Západe několik ohlasů. Hlavně kvůli tomu, že SSSR ovládal rozsáhlá území, na kterých žilo před druhou světovou válkou na 25 milionů lidí. Evropa potřebovala záruku bezpečnosti. Na tento požadavek nejrychleji zareagovala Velká Británie, konkrétně v roce 1948 Ernest Bevin, jenž ve svém projevu oznámil vytvoření Západní unie, o které jednala Velká Británie s Francií, Nizozemskem, Belgií a Lucemburskem. Tato unie měla členům zajišťovat vzájemnou pomoc a měla být otevřena také dalším státům. SSSR chtěl od svého nejvěrnějšího evropského souseda podepsat smlouvu²⁷ obdobnou té, kterou podepsalo Československo v roce 1943. Norsko s touto smlouvou nechtělo mít nic společného, avšak SSSR na něj velice naléhalo a bylo jen otázkou času, dokud Norsko nepoleví a smlouvu přijme. Tato skutečnost výrazně urychlila existenci Západní unie a 17. března 1948 byla podepsána Bruselská smlouva, která položila základy bezpečnostnímu paktu na dobu padesáti let. Touto smlouvou si státy slíbily poskytnutí pomoci v době ohrožení a také se zavázaly k organizaci a koordinaci ekonomické

²⁵ Všeobecná dohoda o clech a obchodu

²⁶ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 19-27.

²⁷ Smlouva o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi ČSR a SSSR. Obě strany si v ní slíbily pomoc proti fašismu a také na tom, že nebudou uzavírat mír s Německem.

aktivity. Byly zřízeny politické orgány, Stálá komise, konzultativní výbor ministrů zahraničí a Vojenský výbor a na zasedání v Paříži byla vojenským výborem stanovena vojenská struktura Západní unie nazvaná obranná organizace Západní unie (Western Union Defence Organization - WUDO). Současně byli jmenováni hlavní velitelé pozemních, námořních a leteckých sil a do čela se postavil britský polní maršál Bernard L. Montgomery. Tímto západní Evropa ukázala, že má zájem podílet se na společné obraně a zároveň si byla vědoma, že bez pomoci USA budou jejich cíle těžko realizovatelné. Jednalo se o složitý problém, jelikož USA bylo součástí OSN, která řešila všechny problémy v rámci mezinárodních vztahů a účast v jiné organizaci se jim zdála nadbytečnou. Ačkoli USA s tímto nesouhlasilo, prezident Truman na zasedání Kongresu označil situaci v Evropě za kritickou a 22. března 1948 docházelo k tajným dohodám a možné spolupráci USA se západní Evropou. Těchto jednání se zúčastnila kromě USA také Kanada a Velká Británie, Francie nebyla přizvána. Představitelé ozbrojených sil USA chtěli, aby do unie vstoupilo také Švédsko, Norsko, Dánsko, Irsko, Itálie a Portugalsko a zároveň si byli vědomi, že existence USA v Západní unii není reálná. Forma organizace ještě nebyla známá a vycházela především z vnitřní politiky Ameriky. Svým způsobem se o existenci NATO z velké části nepřímo zasloužil Stalin tím, že odmítl účast na poválečné obnově Evropy, Marshallově plánu a prováděl rozsáhlé obstrukce blokující činnost OSN a také byla odhalena špiónážní síť na americkém kontinentě. Obyvatelé USA začali považovat SSSR za nebezpečného protivníka podobného nacistickému Německu během druhé světové války. Americká administrativa spatřovala problém stranický a to z toho důvodu, že v roce 1947 ovládali Republikáni většinu v Kongresu a nejevilo se jim jako možné poskytnout šanci prezidentovi na zahraničně politickou iniciativu. Tento spor nakonec vyřešil americký senátor Arthur H. Vandenberg. Ten se rozhodl v duchu americké Ústavy, ve které se píše, že prezident musí podepisovat mezinárodní smlouvy jen se souhlasem Senátu, podpořit prezidenta v jeho činnosti. Spolu s partnerem Robertem A. Lovettem připravili návrh rezoluce, ve které doporučovali podporu rozvoje regionálních a kolektivních uskupení v souladu s principy Charty OSN.²⁸

2.3 Demobilizace

Přišel konec druhé světové války a lidé se chtěli hlavně vrátit do svých domovů za svými manželkami, dětmi atd. V Americe byl vydán dokument tzv. Deklarace práv vojáků, která spočívala v poskytnutí výhodnějšího vzdělání, stipendií, půjček na nákup nemovitosti. A na

²⁸ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 27-34.

tento zákon přímo navazovala samotná demobilizace. V roce 1947 byl počet amerických ozbrojených sil snížen z 11,5 milionů mužů pouze na 1,5 milionu mužů, mj. se snižovaly počty vojáků v okupovaných územích v Německu, Rakousku a Japonsku. Se skončením druhé světové války také byla zrušena povinná vojenská služba a došlo k omezení výdajů na vojenské činnosti a to na desetinu. Poválečné snižování počtu vojáků a nákladů se nevyhnulo ani evropským velmocím. Např. ve Velké Británii bylo v roce 1948 pouze něco kolem milionu vojáků a výdaje na obranu byly tohoto roku sníženy asi na jednu třetinu celkových výdajů, Francie měla vojáků ještě o něco méně a to pouze 530 tisíc. Za hlavní vojenskou hrozbu Západ považoval stále Německo. 3. března 1947 byla sepsána Dunkerská smlouva, kterou podepsala VB a Francie. Celá smlouva spočívala ve společné obraně těchto států vůči agresi Německa na 50 let, ale také řešila otázky týkající se hospodářství a sociální složky.²⁹

Přechod SSSR na mírový stav znamenal pro ně něco jiného, Sovětský svaz ponechal svá vojska na územích poražených i vítězných států a díky této koncepci došlo k dělení Střední a východní Evropy na čtyři oblasti: Německo, Polsko, Československo, Rumunsko a Bulharsko. V těchto zemích vládli maršálové. Všichni maršálové veleli více armádám. K demobilizaci SSSR docházelo ve 4 etapách a to od roku 1945 až do ledna roku 1948. První z etap byla založena na demobilizačním zákoně z 23. června 1945 a týkala se mužů a žen nad 40 let. Další etapa zahrnovala muže, kteří dosáhli více než 35 let a také všechny ženy, které nechtěly dobrovolně zůstat v armádě. S touto etapou začala také změna struktury rudé armády. Poslední dvě etapy probíhaly v letech 1946 - 1947. Po skončení tohoto rozdělení zůstali v armádě pouze profesionální vojáci a vojáci tříleté základní služby. Výsledkem mobilizace bylo snížení počtu mužů v armádě na 2,9 milionu. Sovětská politika se také od ostatních lišila v tom, že hlavní jejich požadavek spočíval v zachování co největšího počtu armádních velitelství. Rozčlenění území na 32 celků, které byly okamžitě schopné zapojit se do válečného konfliktu. Velký problém v armádě sovětů spočíval v letectvu, co do počtu jich měli jako druzí nejvíce v Evropě, ale problém spočíval v technické dokonalosti a neschopnosti sovětských konstruktérů držet krok s trendy. K modernizaci letadel jim měly pomoci ukradené technologie z Německa a to motory, letadla, zařízení z továren i němečtí konstruktéři, které zajali a drželi v SSSR.³⁰

²⁹ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 25-27.

³⁰ FIDLER, Jiří; MAREŠ Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 25-30.

2.4 Vznik NATO

V roce 1948 vytvořilo pět států Evropy: Belgie, Francie, Lucembursko, Nizozemí a Velká Británie systém společné obrany a v březnu tento systém stvrdili podpisem tzv. bruselské smlouvy. Ta byla zaměřena proti Německu, které by mohlo zase činit potíže. Také USA spolu s Kanadou usilovaly o vytvoření jednotné aliance, která by byla založena na bezpečnostních zárukách a vzájemných vztazích mezi Evropou a Severní Amerikou. Bruselskou smlouvu později podepsalo také Dánsko, Island, Norsko, Itálie a Portugalsko, které se podílely na tomto procesu a 4. dubna 1949 podepsáním Washingtonské smlouvy vznikla Severoatlantická aliance, která čítala na dvanáct zemí a hlavním důvodem vytvoření Aliance byla hrozba ze strany Sovětského svazu. Klíčovým úkolem NATO bylo zajistit bezpečné prostředí, které bylo důležité pro hospodářství a rozvoj demokracie. Vyhrocená situace se objevila v 50. letech 20. století, kdy na asijském území vypukla Korejská válka a tím se potvrdily obavy Západu z rozpínání Sovětského svazu. Tyto obavy vedly k posílení obrany a hlavně ke zdokonalení vojenských struktur. Severní Amerika spolu s dalšími státy západní Evropy tak mohla vytvořit stabilní alianci, která položila základy pro evropskou hospodářskou spolupráci a integraci. NATO během studené války varuje před nebezpečím ze strany Sovětského svazu, avšak tyto obavy rychle pominuly, protože po rozpadu Varšavské smlouvy se také rozpadl Sovětský svaz. Někteří političtí pozorovatelé věřili, že se náklady na obranu po rozpadnutí SSSR znatelně sníží, ale tak se nestalo. NATO se po studené válce začalo kromě kolektivní obrany také soustředit na krizové situace a rozvíjení partnerství mezi organizacemi, se kterými spolupracuje na poli bezpečnosti. NATO také přispělo díky spolupráci svých tehdejších protivníků k ukončení rozdělení Evropy na Východ a Západ. Dalším významným prvkem Severoatlantické aliance byly mírové mise, kterými se snažilo zajistit mír mimo své území. Teroristické útoky z 11. září 2001 byly brány jako útok na všechny členské země Aliance, tento fakt se objevuje ve Washingtonské smlouvě, konkrétně se jedná o článek č. 5. Po tomto útoku začalo NATO podnikat operace mimo svá území a snažilo se vojenskými i nevojenskými prostředky řešit krize a posilovat bezpečnost i mimo euroatlantický prostor.³¹

Do Aliance mohl vstoupit jakýkoli stát, pokud se dříve dohodl s ostatními členy Aliance. Ohledně NATO se objevovaly dva proudy diplomacie, jeden vedl k uskutečňování mocenských zájmů, ten druhý se přímo orientoval na občanská hnutí, která pomáhají udržovat mír. V roce 1949 probíhaly konference v Praze a Paříži a tam se dohodlo na rušení

³¹ Historie NATO. www.natoaktual.cz [online]. [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/vzniknato.htm

vojenských smluv, omezení ozbrojených sil a na zákazu atomových zbraní. Na konferenci byl také ustanoven stálý výbor světového kongresu na obranu míru, do jehož čela byl zvolen francouzský vědec F. Jolliot-Curie a v roce 1950 z něj vznikla Světová rada míru, jejímž úkolem byla koordinace akcí mírových organizací na celém světě. USA a SSSR spolu měly spory, které vedly k rozpadu protihitlerovské koalice a tudíž také k rozdělení světa na totalitní státy a státy s demokratickým aparátem s tím, že hrozila celosvětová jaderná katastrofa. Oba ty to státy totiž podporovaly tvorbu vojenských bloků. Důsledkem vzniku těchto bloků byl nejen rozpad protihitlerovské koalice ale také utvoření Spolkové republiky Německo ze strany Velké Británie, USA a Francie a Německé demokratické republiky, o jehož vznik se zasloužil Sovětský svaz.³²

2.5 Berlínská krize

Vandenbergova rezoluce vznikla 11. června 1948 a zahrnovala již oficiální spolupráci se Západní unií. 24. června 1948 vypukla Berlínská krize, kdy Stalin chtěl zamezit prohloubení hospodářské integrace tím, že spojence vytlačí z Berlína. Na tento krok reagovali spojenci leteckou podporou, kterou svým lidem poskytovali potravinové balíčky, dokud Stalin tuto blokádu neodvolal. I přes souhlas všech států s propojením USA a Západní unie se vyskytly problémy. Za prvé evropské státy trvaly na účasti USA a Kanady v rámci Aliance, avšak USA mělo představy jiné a účast odmítlo. Hlavním důvodem byla nejasná formulace v bruselské smlouvě. Tato formulace, v níž se hovořilo o automatické vojenské pomoci v případě ohrožení, byla dle americké administrativy až příliš široce podaná. Na konci října 1948 se dospělo ke shodě. Hlavním původcem byl nizozemský ministr zahraničí Eelco Van Kleffens. Evropa souhlasila s principy Severoatlantické aliance a už se jen čekalo na jednání, které započalo po volbách v USA v roce 1948. Od roku 1949 se začala smlouva znovu projednávat a diskuse se odehrávala na dvou úrovních. Ten hlavní problém, který bylo potřeba vyřešit, se týkal článku 5 washingtonské smlouvy. Jednalo se o závazek, v němž se členské státy dohodly o vzájemné pomoci v případě nebezpečí. Senátoři USA tuto skutečnost odmítli s tím, že jediný orgán, který může vypovědět válku je podle americké ústavy pouze senát. Nakonec se dohodli a ke článku připsali slova „včetně použití ozbrojené síly“. Dalším diskutovaným bodem byl článek 6, jež vymezuje teritoriální působení smlouvy. Důležitou roli pro Francouze hrála garance Alžírsko, k tomuto požadavku byla USA skeptická a to zejména

³² ADAMOVIČ, Karolina; KŘÍŽKOVSKÝ, Ladislav. Stručné dějiny Diplomacie. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 250-251.

vůči evropským státům, jež si chtěly podle něj ponechat své kolonie. Americký státník a právník Dean Acheson musel ustoupit francouzským požadavkům a smlouva stanovila, že za útok proti jakémukoli členu Aliance se bude považovat útok na území v Evropě či Severní Americe, na alžírské departmenty Francie, okupační síly kterékoli strany v Evropě, na lodě a letadla smluvních stran. Poslední věcí, kterou bylo třeba stanovit, bylo určit, kdo patří do Severní Ameriky a které státy do Evropy. 1. března 1949 bylo do Aliance přizváno Norsko na návrh Spojených států, které je obdivovaly z odolávání tlaku ze strany Sovětského svazu. Dalšího adepta navrhla Francie a to Itálii. Ta hrála klíčovou roli, ale vojenští specialisté pochybovali o pomoci a také o vzdálenosti Apeninského poloostrova k Atlantské oblasti. Opačný problém nastal s Portugalskem, kde výrazným problémem byla diktatura Antonia Salazara Oliviera, jehož způsoby byly v rozporu s demokratickými zásady Aliance. Nakonec 15. března 1949 bylo Portugalsko spolu s dalšími státy Islandem a Dánskem pozvány na závěrečnou fázi jednání ve Washingtonu. Konečný akt byl podepsán ministry zahraničí 4. dubna 1949 a hned po jejím podepsání došlo k ratifikaci zákonodárnými orgány členských států. Platnost Washingtonské smlouvy započala 24. srpnem 1949, kdy jej konečně schválili také zákonodárci v Itálii.³³

Spojené státy a Velká Británie usilovaly o připojení SRN do hospodářské a politické organizace. Dean Acheson se obával, že by to vedlo k nebezpečí ze strany SRN. Kvůli nepřipravenosti Velké Británie se o přijetí měla zasloužit Francie, avšak nastal zde problém, který bylo třeba řešit. Spočíval v území Sárska, které Francie přes nesouhlas USA a Velké Británie hospodářsky integrovala. Německý kancléř Konrád Adenauer prohlašoval před německým lidem, že ztráta východních zemí zapříčinila sovětskou expanzi a také říkal, že jediným řešením je SRN, která by mohla dokončit sjednocení Západní Evropy. Pokud mělo dojít ke spolupráci mezi těmito zeměmi, muselo dojít k uvolnění jejich vztahů, zejména k odvolání Adenauerových myšlenek, které by znamenaly pro Evropu dominanci SRN. Tento problém vyřešil francouzský politik Jean Monnet. Patřil mezi respektované muže jak v Evropě, tak také za oceánem. Tvrdil, že pokud chce být Evropa sjednocena, musí k tomu dospět v několika po sobě jdoucích krocích. Své postupy zahájil již v roce 1950, kdy předložil ministru zahraničí Schumanovi memorandum, ve kterém navrhoval podřízení francouzsko-německé výroby uhlí a oceli mezinárodnímu úřadu, který nebyl nikým kontrolován. Monnetovy představy o dalším osudu Evropy se Schumanovi i celé francouzské vládě zamlouvaly a již 9. května 1950 Schuman zveřejnil návrh, vyplývající z Monnetových

³³ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 35-39.

myšlenek. Společné zájmy evropských zemí měly vést k hospodářskému společenství a vytvoření evropské federace měly zajistit mír. Spolková republika zareagovala na tento plán vcelku pozitivně a zavázala se o podporu, kdežto Velká Británie se stavěla k plánu spíše skepticky. Na jedné straně dala najevo neochotu a na straně druhé bylo možné, že se jednou k plánu připojí. Po snaze oslabit Londýn, se britská vláda plánu úplně zřekla. Do samotného Schumanova plánu se nakonec zapojily Francie, SRN, Itálie, Belgie, Nizozemí a Lucembursko a tyto státy vytvořily Evropské společenství uhlí a oceli, někdy nazýváno také jako Montánní unie. Hlavním úkolem této unie bylo vytvořit společný trh pro výrobu těžebního a hutního průmyslu odbourání celních překlad. Tato smlouva vstoupila v platnost v roce 1952, kdy ji ratifikovala Spolková republika Německo.³⁴

2.6 Korejská válka

Válka probíhala mezi severní a jižní Koreou a hrozilo, že by mohla přerůst v 3. Světovou válku. Celý spor mezi severní a jižní Koreou vyústil před koncem druhé světové války, kdy byla označena za demarkační zónu.

2.6.1 Okupovaná Korea

Těsně před koncem druhé světové války se na konferenci v Postupimi rozhodlo o tom, že Korea bude osvobozena od japonského vlivu a navíc byla označena za demarkační zónu. Tedy rozdělena na sovětskou a americkou sféru vlivu. Stalin ihned 8. srpna 1945 zabral několik japonských ostrovů a jeho taktika vedla k tomu, že americký prezident Harry Truman prohlásil rozdělení sféry vlivu dle 38. rovnoběžky. Americkým jednotkám velel veterán z Pacifiku generálporučík John Reed Hodge, na straně sovětů stál generálplukovník Ivan Čistjakov. Stalin toto rozdělení přijal, avšak Trumanovi bylo jasné, že sovětský vůdce nenechá Severní Koreu jen tak být a určitě se bude snažit o nastolení komunismu. A tak se i stalo. Stalin se snažil nastolit komunismus v domnění, že se jedná o prospěšnou demokracii pro celý lid. Američané viděli jediné řešení ve vyhlášení tajných voleb, které však SSSR odmítlo, protože by prohrálo. Stalin obvinil spojené státy z toho, že porušily dohody a to takové, že chtěly nastolit demokratickou vládu ještě před vyhlášením nezávislosti Koreje. Celé tyto spory mezi USA a SSSR vyústily v rozdělení Koreje.³⁵

³⁴ LUŇÁK, Petr. Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce. Praha: Libri, 1997, s. 120-125.

³⁵ CATCHPOLE, Brian. Korejská válka 1950-53. Praha: BB art, 2003, s. 15-16.

2.6.2 Rozdělení Koreje

Po neúspěšných volbách V Koreji Truman tuto myšlenku předložil OSN a ta okamžitě vytvořila komisi OSN pro Koreu. Ta se sešla v Soulu v roce 1948, avšak nedostala se přes demarkační linii ovládanou Sověty, takže mohla nastolit svobodné volby pouze v Jižní Koreji. Nová republika Jižní Koreji vznikla v roce 1948 a za hlavní město byl zvolen Soul, což je velký spojenec Severoatlantické aliance. Po vytvoření nové republiky americký velitel Hodge Koreu opustil. Najednou se v Koreji objevily dva typy vlád. Na jihu zavládl demokratický režim, kdežto na severu Sověti vyhlásili Korejskou lidově demokratickou republiku s hlavním městem Pchjongjarem.³⁶

2.6.3 Plevenova iniciativa

V roce 1950 vypukla korejská válka mezi Severní komunistickou Koreou a Jižní demokratickou Koreou. Během několika dní jednotky severní Koreje dobyly Soul a postupovaly dále. Severní Korea byla Radou bezpečnosti považována za agresora a na její popud byly do Koreje vyslány jednotky NATO. Bylo jasné, že tento konflikt by se mohl stát konfliktem globálním a znamenal by tedy 3. světovou válku. Severní Korea byla podporována Moskvou a Pekingem, kdežto jižní Korea byl prezentována demokratickým režimem Li- Syn mana. Západní Evropa se obávala Sovětského svazu, protože korejská válka podle nich představovala plány, které chtěl Stalin poté uskutečnit v Evropě. Proto Londýn a Paříž přemýšlely o použití jaderných zbraní, které ale nebylo schváleno USA. Prezidentský poradce John McCloy usiloval o znovuvyzbrojení Německa, aby Němci dostali potřebnou obranu. Adenauer požadoval postavení až 3 divizí v rámci NATO. V případě odmítnutí SRN na vytvoření divizí by se USA přestalo zajímat o dění v Evropě a také by jej přestalo podporovat. Na zasedání Severoatlantické aliance Francie již podpořila znovuvyzbrojení Německa v rámci NATO. Tuto myšlenku prosazoval hlavně nizozemský ministr zahraničí Dirk Stikker, jež usiloval o zapojení německé armády do integrované obrany Evropy. Díky francouzskému odporu vůči znovuvyzbrojení Německa byl vytvořen plán francouzského premiéra Plevena, který chtěl vytvořit společnou evropskou armádu. Měla vzniknout armáda, do které by se připojily německé jednotky, šlo tedy pouze o vyzbrojení Němců, nikoli celého Německa. Plán byl odsouhlasen v roce 1950 francouzským národním shromážděním. Acheson Plevenovy myšlenky považoval za nemožné, avšak plán aktivně podporoval. Spoustu států vyjádřilo podobné stanovisko jako USA a Adenauer nesouhlasil se začleněním jeho jednotek do evropské armády. Nakonec jednání západních zemí o Plevenově plánu skončilo nerozhodně.

³⁶ CATCHPOLE, Brian. Korejská válka 1950-53. Praha: BB art, 2003, s. 17-18.

Později se ukázalo, že jeho plán je jedinou možností, jak zapojit německé jednotky do Západní aliance a zároveň nezpůsobit konflikt s Francií. Iniciátorem myšlenky byl Monnet, ten se sešel roku 1951 s velitelem vojenských sil generálem Eisenhowerem a přesvědčoval jej o potřebě a důležitosti německých sil začleněných mezi evropskou armádu. Eisenhower nakonec souhlasil a dokonce byl ochoten velet evropské armádě. Evropské obranné společenství založeno na plánu Plevenova nakonec 27. května 1952 podepsaly ty země, které současně vytvořily také Montánní unii. Podle tohoto společenství mělo Německo vstoupit do evropské armády zhruba s 15 000 muži, tento počet se liší od toho, který je uveden v listině Plevenova plánu, kde je počet vojáků značně omezen. Situace ohledně Evropského obranného společenství se změnila po smrti Stalina v roce 1953, kdy došlo k uvolnění v mezinárodních vztazích a těchto nálad využili šikovně odpůrci EOS³⁷, kteří poukazovali na to, že díky uvolněným vztahům v Evropě se nemuselo vyzbrojovat Německo. V roce 1954 Británie souhlasila se začleněním divize do sil Evropského obranného společenství. Spolková republika Německo po roce 1953 nebyla spokojena s činností EOS a sám Adenauer prohlásil, pokud by selhalo EOS, jediným možným řešením by bylo uzavřít smlouvu mezi SRN a USA. Američané tento krok zamítli.³⁸

2.7 Začlenění Německa do Aliance

Po neúspěchu EOS se začaly objevovat představy, které směřovaly k tomu, že jediným možným řešením, jak vyzbrojit Německo je začlenit jej do Severoatlantické aliance. Státy si byly vědomy, že jediným odpůrcem je stále Francie a proto usilovaly o to obejít Francii a uzavřít obranné dohody Spojených států, Spojeného království, Německa, zemí Beneluxu a Itálie. Tento přístup měl přivést Francii k souladu a k souhlasu. Německo nejdříve vstoupilo do Bruselského paktu a pak teprve se mohlo stát součástí Severoatlantické aliance. Před vstupem do Aliance se musela SRN zavázat, že se nebude snažit sjednotit Německo a také se zřekla získání a výroby nukleárních zbraní stejně jako raketové výzbroje. Situace s Německem nebyla jednoduchá, v Paříži připravili cestu pro vstup SRN do NATO a dne 21. října 1954 vstoupila SRN spolu s Itálií do Západoevropské unie a o den později byl oficiálně schválen jejich vstup do NATO.³⁹

³⁷ Evropské obranné společenství

³⁸ LUŇÁK, Petr. Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce. Praha: Libri, 1997, s. 125-133

³⁹ LUŇÁK, Petr. Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce. Praha: Libri, 1997, s. 135-137.

2.8 Druhá berlínská krize

Druhé berlínské krizi předcházela první berlínská krize, která probíhala v letech 1948-1949. Stalin při ní vytvořil blokádu, aby zamezil sjednocení západních zón. Po neúčinnosti blokády byla zrušena a ještě téhož roku vznikla na území západních zón Německá spolková republika, která se stala v roce 1955 součástí NATO. Druhá berlínská krize znamenala sovětskou blokádu západního Berlína, kdy lidé nevěděli, co bude, ani jak dlouho tato blokáda potrvá. Tento krok znamenal teprve pořádný konflikt mezi Východem a Západem a dokonce se objevila i hrozba jadernými zbraněmi. V 50. letech došlo k masivnímu odchodu německých živnostníků, obchodníků ale i vysokoškolských studentů, kteří opustili východní Německo a zamířili na Západ. Tento odchod se nelíbil komunistickému vůdci NDR Walterovi Ulbrichtovi a požadoval od SSSR, aby zabránil hromadnému útěku lidí na Západ. Iniciativy se ujal Nikita Chruščov a požadoval ultimátem od západních států stažení spojeneckých vojsk z Berlína, jinak SSSR uzavře jednostrannou mírovou smlouvu s NDR. To by znamenalo úplnou izolaci spojenců od Berlína a navíc by se Berlín stal součástí NDR. Na tuto skutečnost reagoval Západ vytvořením tajné skupiny s názvem Live Oak, kdy cílem této organizace bylo připravit operace, které by zajistily volný vstup spojenců do Berlína, a také by mohlo odhalit tajné plány Moskvy vůči Berlínu. Na základě tajné operace se ukázalo, že otázka Berlína se týká celé Severoatlantické aliance a hned na to alianční výbor připravoval plány na jeho záchranu. V roce 1961 nastupující americký prezident John F. Kennedy odmítl vydat Berlín Sovětskému svazu. Pochopitelně se tento razantní krok nelíbil Chruščovovi a pohrozil další hrozbou sovětské blokády, která tu již jednou byla. USA vědělo, že jejich hlavním cílem je zajistit svobodu obyvatelům západního Berlína a obhájit své pozice ve městě. V roce 1961 se sešel na americkém velvyslanectví ve Vídni americký prezident Kennedy s Chruščovem. Celé jednání se neslo v duchu neustupování, obě strany nechtěly ustoupit, i když si byly vědomy následných katastrofálních následků, které tento celý problém může přinést. Ještě téhož roku sovětská vojska spolu s vojáky východního Německa zablokovaly přístup do západního Berlína, obehly jej ostnatým drátem a oddělily vysokou betonovou zdí. Touto operací byl Berlín de facto rozdělen na dvě části a ukázala se tak moc Sovětského svazu. Berlínská zeď byla vysoká 3,6 metrů, domy měly zatlučena okna na západ, na každém místě stála strážní věž, takže pokus o útěk by znamenal smrt. Spojenci poslali na blokádu pouze okolo 1500 vojáků, což bylo příliš málo, situace se obrátila o rok později, kdy došlo k mobilizaci vojenských jednotek NATO a jejich počet razantně stoupl. Tato hrozba ze strany Sovětského svazu byla záminkou NATO k vytvoření vojenských plánů, které by byly použity v případě

diplomatického neúspěchu. Američané byli odhodláni také použít jaderné zbraně v krajních případech, tyto operace se označovaly BERCON BRAVO a ty se dělily na BERCON ONE, kdy cílem bylo zaútočit na strategická místa, nezpůsobit vážné škody, ale ukázat, že to opravdu myslí vážně a BERCON CHARLIE které zahrnovaly pozemní operace.⁴⁰

2.9 Situace ve Francii

Francouzsko-americké vztahy byly vyhocenější než ty, které mělo USA s Velkou Británií. Francie byla „proalianční“, avšak stále se objevovaly obavy z narůstající moci Německa. Nastupující prezident Charles De Gaulle chtěl z Francie vybudovat jadernou velmoc a navíc navrhl také vytvoření britsko-francouzsko-amerického orgánu, jehož úkolem je přijímat společná rozhodnutí a navíc také vytvářet strategické plány týkající se použití jaderných zbraní. Můžeme se domnívat, že tento krok chtěl De Gaulle použít jako záminku z odstoupení francouzských sil z nadnárodního velení NATO. V roce 1959 se sešli zástupci všech tří mocností v Londýně, kde diskutovali o věcech uvnitř Aliance ale i mimo ni. De Gaulle usiloval o vytvoření trojspolku, který by měl společné vedení. USA bylo proti tomuto požadavku, jelikož by to ohrožovalo přímo uspořádanost Aliance. V roce 1960 proběhla schůze tří ministrů zahraničí, na které Dwight Eisenhower schvaloval řešení situací i mimo Alianci, avšak měl požadavek na dodržení závazků vůči NATO v Evropě. Další mítink proběhl za účasti amerického prezidenta Johna Fitzgeralda Kennedyho, který podpořil Francii za účelem vytvoření triumvirátu, ale stavěl se skepticky k požadavku Francie ohledně vytvoření vlastních jaderných zbraní.⁴¹

Po tomto jednání se De Gaulle zaměřoval především na koordinaci zahraniční a obranné politiky v rámci EHS, ve které počítal s vedoucí úlohou Francie. Velká Británie, aby udržela zdravý vztah s Francií a aby ji Francie podpořila při vstupu do EHS, poskytla jí jadernou pomoc. V roce 1962 Francie vetovala vstup Velké Británie do EHS a tak se britský politik Macmillan obrátil na pomoc USA. Prezident Kennedy pomoc odmítl, avšak o rok později nabídl Francii technické údaje o zkoušce jaderných zbraní, kterými chtěl docílit, aby De Gaulle testoval jaderné zbraně v atmosféře. De Gaullovo veto výrazně poznamenalo vztah mezi Francií, Londýnem a Washingtonem a francouzský prezident se snažil tyto vztahy vylepšit pomocí USA během karibské krize a berlínské krize tím, že podporoval výrazně

⁴⁰NATO bylo připraveno bránit Berlín proti Sovětům jadernými zbraněmi. www.natoaktual.cz [online]. [cit.2013-03-29]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/nato-bylo-pripraveno-branit-berlin-proti-sovetum-jadernymi-zbranemi-12i-/na_zpravy.aspx?c=A110728_215644_na_zajimav_m02

⁴¹ HÝBNEROVÁ, Stanislava. Mezinárodní vztahy po roce 1945. Praha: Karolinum, 2003, s. 145-146.

postup Západu. Upozornil Kennedyho, že Francie bude usilovat o vytvoření jiné bezpečnostní organizace a navíc De Gaulle chtěl vytvořit multilaterální jaderné síly, které by disponovaly právem veto. Prohlášení francouzského prezidenta se postupně stupňovala a dospěla až k odstoupení francouzských jednotek z nadnárodních vojenských uskupení a převzetí kontroly nad vlastním územím. Došlo také ke změně centra hlavního štábu NATO z Paříže do Bruselu. Rozhodnutí Francie představovalo ohrožení Aliance ohledně otázek plnění povinností. De Gaullova politika byla velmi extrémistická, avšak s jeho, že jaderné detergenty vylepšují stabilitu, se shodli státníci z USA i Velké Británie. Ostatní návrhy francouzského prezidenta byly značně kritizovány a to zejména jeho dohoda o zákazu jaderných zkoušek.⁴²

De Gaullova politika se také dotkla ostatních částí mezinárodní politiky. Nesouhlasil s hegemonií americkou i sovětskou a odsoudil možné vztahy s Východem. De Gaulle se snažil odpoutat od Aliance a usiloval o to, aby Francie působila jako třetí síla. Snažil se zavést nový měnový systém, který by poskytoval výhody zejména Francii, Jižní Africe a SSSR. V letech 1965-1968 proběhla výměna dolarů za zlato, což znamenalo pád systému a tudíž měnovou válku mezi USA a Francií. Po oslabení franku potřebovala Francie pomoc od Západu. Nastupující prezident Nixon nebyl spokojen se současnou situací, kterou zaujímá Francie k USA a vydal se do Paříže jednat. Francouzský prezident Pompidou na jedné straně obdivoval De Gaullovu zahraniční politiku, avšak na straně druhé se přikláněl k Alianci. Po tomto zasedání se vztahy mezi Francií a USA výrazně zlepšily, což potvrdila také shodná měnová politika a v roce 1975 byla vytvořena díky francouzskému úsilí instituce každoročních setkání včetně Japonska. Cílem tohoto setkání je umožnit prostor pro diskusi a spolupráci zahrnující USA. V oblasti jaderných zbraní také došlo k výraznému pokroku. I přes tento vztah si Francie stále udržovala odstup od vojenských aktivit a francouzská vláda důrazně odsoudila rozšiřování SSSR.⁴³

2.10 Řecko-turecký spor

Neschopnost členských států Aliance určovat politiku na blízkém východě vedla až k ozbrojenému konfliktu mezi jejími dvěma členy a to Řeckem a Tureckem. Spor začal vývojem na Kypru v roce 1974, na který si kladly nárok oba státy, a navíc zde došlo k převratu, při kterém byla svržena vláda arcibiskupa Makariose, který se snažil udržovat vřelé vztahy mezi Řeckem a Tureckem. Po pádu vlády Makariose Turecko podniklo vpád na

⁴² HÝBNEROVÁ, Stanislava. Mezinárodní vztahy po roce 1945. Praha: Karolinum, 2003, s. 146-147.

⁴³ HÝBNEROVÁ, Stanislava. Mezinárodní vztahy po roce 1945. Praha: Karolinum, 2003, s. 147-148.

Kypr a začalo zabírat území. Výsledkem tohoto vpádu bylo rozdělení kyperského území na řeckou a tureckou část. Ozbrojený konflikt mezi těmito dvěma členskými státy ukončila nečekaná politická krize v Athénách, při které byl svržen vojenský režim v Řecku. Byly odvolány řecké jednotky pod záštitou NATO. Aliance podle tehdejšího řeckého premiéra Constantinoše Karamanlise nebyla schopná vyřešit tento konflikt a zastavit turecký vpád.⁴⁴

2.11 Připojení Španělska do NATO

V roce 1976 byla přijata ve Španělsku demokratická ústava a o rok dříve zemřel španělský diktátor Francisco Franco. Po jeho smrti se k moci vrátil Juan Carlos a ze Španělska se stala pluralitní demokracie. Pro NATO Španělsko představovalo strategické území, jelikož Pyrenejský poloostrov přispíval ke stabilitě a bezpečnosti atlantického prostoru. Tímto se stal také důležitým kandidátem pro vstup do Aliance. Oficiálně se stalo Španělsko součástí Severoatlantické aliance 30. května 1982.⁴⁵

2.12 Sjednocení Německa

V roce 1962 nakonec Chruščov ultimátum s NDR odmítl. Objevila se další hrozba, kterou nazýváme Karibská krize. Spočívala v umístění sovětských jaderných raket na Kubě. Tím Sovětský svaz odpovídal na rozmístění jaderných amerických raket v Turecku a dokonce se objevila hrozba jaderné války. Nakonec celý konflikt skončil stažením sovětských jaderných raket z Kuby a amerických jaderných raket z Turecka⁴⁶

Definitivní vyřešení otázky ohledně rozděleného Berlína a také celého světa zahrnovalo sjednocení Německa, toto sjednocení se objevovalo v prohlášeních NATO po celou dobu jeho existence. George Bush v roce 1989 v Rheingoldhalle oznámil, že cílem NATO je svobodná Evropa a dále říkal, že je potřeba odstranit dráty mezi východním a západním Berlínem. Německý generál se nepřiliš orientoval na sjednocení Německa, a když docházelo v sovětském bloku k napětí, NATO se ukázalo jako nepřipravené. V říjnu byl sesazen šéf východoněmeckých komunistů Erich Honecker a v prosinci roku 1990 došlo k definitivnímu svržení berlínské zdi. George Bush diskutoval s Henry Kissingerem o sjednocení Německa. V prohlášeních Moskvy se objevovala myšlenka, že NDR musí zůstat

⁴⁴ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 164-165

⁴⁵ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 165

⁴⁶ NATO bylo připraveno bránit Berlín proti Sovětům jadernými zbraněmi. www.natoaktual.cz [online]. [cit.2013-03-29]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/nato-bylo-pripraveno-branit-berlin-proti-sovetum-jadernymi-zbranemi-12i-/na_zpravy.aspx?c=A110728_215644_na_zajimav_m02

členem Varšavské smlouvy a sovětským strategickým partnerem. Tomuto aktu se nehodlal německý kancléř Helmut Kohl podřídit a 28. listopadu 1989 vyhlásil před spolkovým sněmem desetibodový program, který rozvíjel vztahy mezi NDR a SRN a byl ve své podstatě programem sjednocovacím. USA si nechtělo pokazit vztahy se Spolkovou republikou Německo a tak americká vláda na Kohlovu iniciativu přistoupila. George Bush chtěl být v té pozici, ze které by mohl kontrolovat Kohlovy aktivity ve vztahu k Moskvě. Na dosažení tohoto cíle byla americkou vládou vytvořena formule *Čtyři plus dva*. Podle toho vzorce měly rozhodovat o rozdělení Německa čtyři vítězné velmoci druhé světové války a také dva německé státy. Tento princip navrhl americký státní tajemník Baker na schůzce v Moskvě Gorbačovovi a předložil mu své argumenty ve prospěch NATO. Během února 1990 došlo k podepsání této formule a byla schválena také americkými spojenci v rámci Aliance. Gorbačov měl s NATO problém, na jedné straně chtěl, aby jednotky NATO zůstaly, na straně druhé pocíťoval prohru. Američané se mu snažili poskytnout argumenty a Gorbačov sám prohlásil, že přijde jednou čas, kdy sjednocené Německo se stane součástí NATO. K slavnostnímu podpisu dokumentu *Čtyři plus dva* došlo 12. září 1990 a bylo stanoveno, že německých vojáků nesmí být více než 370 000 a země nesmí vlastnit jaderné, biologické ani chemické zbraně. Německo se stalo oficiálně součástí NATO 3. října 1990.⁴⁷

Rozdělení světa na komunistický Východ a demokratický Západ představovalo určitý mezník ve vývoji. Po skončení druhé světové války docházelo k demobilizaci v západních zemích, avšak problém neustále představovalo SSSR, který si chtěl ponechat některá svá velitelství, aby mohla okamžitě zasáhnout v případě nebezpečí. Tento fakt vystrašil Evropu i Spojené státy a tak požadovali lidé obrannou spolupráci mezi státy. Iniciativy se chopil britský politik Ernst Bevin a v roce 1946 byla založena tzv. Západní unie.

Vyostřily se vztahy mezi Sovětským svazem a USA. Svým způsobem se Stalin svými činy zasloužil o vznik Severoatlantické aliance, která vznikla v roce 1949 na základě Washingtonské smlouvy. V tomto období také došlo k ozbrojenému konfliktu mezi dvěma členskými zeměmi Aliance a to Řeckem a Tureckem, které vedly spor o Kyperské území. Důležitý mezník tohoto období bylo připojení Španělska do Severoatlantické aliance v roce 1982. Celé období bipolárního světa končí pádem berlínské zdi a tím končí i komunistický režim ve východním bloku.

⁴⁷ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 201-207.

3 ROLE NATO V POST BIPOLÁRNÍM SVĚTĚ

Následující kapitola se zabývá vymezením post bipolárního světa, charakteristikou misí zejména IFOR a SFOR operující na území Bosny a Hercegoviny a také událostmi, které hrály pro Alianci klíčovou roli, a to madridským a pražským summitem. Díky madridskému summitu se do Aliance připojily 3 země východní Evropy Česká republika, Maďarsko a Polsko. Na pražském summitu se státníci shodli, že by Aliance měla řešit také problém terorismu, který se v poslední době rozmáhá a tak byl zvolen nový cíl pro alianci a to boj s terorismem.

3.1 Vymezení post bipolárního světa

Post bipolárním světem se rozumí svět po pádu berlínské zdi a sjednocení Německa, v této době dochází k uvolňování napětí ve světě, objevuje se hromadná mobilizace a snižují se náklady na zbrojení. Došlo k vytvoření Rady NATO RUSKO, rozvíjí se spolupráce s Varšavskou smlouvou a vstupují do popředí tzv. Mírové mise NATO, zejména IFOR, SFOR. Dochází také k rozšiřování aliance na madridském summitu a na pražském summitu se rozvíjí otázky ohledně terorismu jako hlavního cíle NATO.

3.2 Nové úkoly pro Alianci

Gorbačov během období mezi pádem berlínské zdi a samostatným sjednocením Německa začal aktivně spolupracovat se Západem, zejména s USA. Od návštěvy sovětského ministra zahraničí Ševardnadze se vztah mezi SSSR a USA prohloubil zejména díky otevřenosti a vstřícnosti. Západ obdivoval tempo reformního procesu v SSSR. V roce 1989 Gorbačov definitivně odsoudil okupaci Československa z roku 1968 a odmítl Brežněvovu doktrínu.⁴⁸ Jasně formuloval cíl svých reforem, který spočíval ve zrušení vedoucího úlohy komunistické strany a zavedení politického pluralismu. V roce 1990 proběhla jednání mezi vojenskými uskupeními, kdy 22 členských zemí NATO a Varšavské smlouvy podepsalo v Paříži *Smlouvu o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (CFE)*. Tuto smlouvu Západ přijal s nadšením, avšak pro Gorbačova se díky spojencům ve Varšavské smlouvě ocitl v nevýhodné pozici, ve které musel čelit politikům, kteří reformní politiku posouvali o úroveň výše, a navíc ne příliš vhodné pro něj bylo také odstoupení ministra zahraničí Ševarnadzeho. Díky těmto událostem

⁴⁸ Řídila sovětskou politiku od roku 1968 a varovala před odvrácením některé socialistické země od socialismu ke kapitalismu.

v roce 1990 vyhlásil nezávislost litevský a lotyšský parlament. Napětí narůstalo také ve státech Varšavské smlouvy, které si nebyly jisté spoluprací Sovětského svazu. Díky tomuto napětí hrozil rozpad Varšavské smlouvy a jejímu zániku již nešlo zabránit. Požadavek vedoucí k osamostatnění baltských národů vedl ke krveprolití v Rize a Vilniusu. V Rusku byla v referendu vytvořena funkce prezidenta, do jehož čela nastoupil, i přes nesouhlas Gorbačova, Boris Jelcin. Ten si zvolil jako své sídlo Kreml a jako hlavní cíl zrušení všech politických stran na půdě továren, zemědělských podniků a státních institucí, čímž rozbil strukturu komunistické strany.⁴⁹

3.3 Spolupráce Varšavské smlouvy s NATO

Po pádu berlínské zdi a sjednocení Německa se klíčovou stala konference v Otawě v roce 1990, která se týkala otázek otevřeného nebe. Na konferenci byli jak ministři zahraničí NATO, tak také členové Varšavské smlouvy. Klíčovými body k projednání patřila kontrola odzbrojení, ale také naplnění dosažení cílů formule *Čtyři plus dva* a Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě. Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě byla podepsána 19. listopadu 1990 a stanovila přesný počet vojenské techniky obou aliancí (tanky, děla, bojová letadla...). Současně s tím byla přijata také deklarace obou aliancí o tom, že již nepatří mezi nepřátele a navíc se zřekly použití zbraní ve vzájemných vztazích. V červnu roku 1992 se v Oslu rozhodlo o rozdělení závazků SSSR mezi následnické země. O pár měsíců později již vznikla smlouva, která rozšiřovala tu původní o dalších 7 nástupnických zemí SSSR, a později se připojilo také Československo. Podobně postupovala také jednání mezi USA a SSSR ohledně počtu strategických zbraní. Cílem bylo snížit počet jaderných zbraní až o 50%. Tato dohoda se nazývala START, později byla v Moskvě podepsána dohoda START 1, která přesně určila počet nosičů a hlavic s povinností dosáhnout tohoto stavu do sedmi let. Vyřešení této smlouvy proběhlo díky vydání lisabonského protokolu, který podepsaly USA a čtyři nástupnické státy včetně SSSR. Podle této dohody měly jaderné zbraně zůstat pouze na ruském území, ostatní země se připojily ke smlouvě o nešíření jaderných zbraní a také se měly stát státy bez jaderných zbraní. Všechny tři státy (Bělorusko, Kazachstán a Ukrajina) tyto závazky splnily. V roce 1994 byl vytvořen START II, který se týkal likvidace mezikontinentálních balistických střel s vícenásobnými hlavicemi a předpokládal jejich snížení na jednu třetinu. Avšak pokud měla platit smlouva START II, musela být nejdříve

⁴⁹ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 207-211.

schválena smlouva START I, díky které pak mohlo dojít ke snižování počtu strategických systémů.⁵⁰

3.4 Partnerství pro mír

Program byl představen v roce 1994 na bruselském summitu⁵¹ a jeho hlavním cílem je posilovat bezpečnost v Evropě. Celý program je zaměřen na obrannou spolupráci a její budování mezi státy Aliance a nečlenskými státy. Tento program je důležitý, neboť díky němu se snižuje počet válečných konfliktů na světě, přispívá k růstu stability a k budování bezpečnosti. Všichni členové Partnerství pro mír jsou současně také členy Euroatlantické rady Partnerství (EAPC). Partnerství pro mír si zachovává svou identitu i postupy a prvky a je založeno na bilaterálním vztahu mezi Aliancí a partnerskými státy.⁵²

3.4.1 Přijetí do programu Partnerství pro mír

Kandidátské země, aby se staly součástí programu Partnerství pro mír, musí před vstupem splnit dvě podmínky. Hlavním jejich úkolem je podepsat Rámcový dokument, ve kterém jsou podrobně popsány cíle Partnerství i principy na kterých je celý program založen. Stvrzením tohoto dokumentu podpisem se jednotlivé země zavazují, že budou jednat v souladu s mezinárodním právem, budou dodržovat všeobecnou deklaraci lidských práv a svobod, tedy zřeknou se použití síly proti územní celistvosti, uznají hranice a také budou řešit spory pomocí mírových prostředků zároveň se také budou řídit závěrečným aktem helsinské konference. Poté následuje druhý krok přijetí a ten spočívá v tom, že každý stát ucházející se o místo v programu, musí předložit vypracovaný Prezentační dokument. V něm jsou uvedeny kroky směřující k dosažení cílů programu, vyjmenovány vojenské prostředky, které dané země poskytnou pro rozvoj programu a také se zde uvádí, v jakém odvětví budou státy s Aliancí spolupracovat. Každý ze států si zvolí podle své potřeby problémy, které chce řešit v rámci partnerství. Je jasné, že každý stát má problémy v jiné oblasti, takže tyto oblasti jsou individuální. Nazývá se to princip sebeurčení. Podle tohoto principu si jednotlivé státy vyberou oblasti, které jim nejvíce vyhovují.⁵³

⁵⁰ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 214-216.

⁵¹ Probihal v roce 1994 a důležitým momentem tohoto summitu bylo představení programu Partnerství pro mír.

⁵² Příručka NATO [online]. Brusel: office of information and press, 2001, s. 65-66 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: eu-nato-osn.snadno.eu/handbook.pdf

⁵³ Příručka NATO [online]. Brusel: office of information and press, 2001, s. 66-67 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: eu-nato-osn.snadno.eu/handbook.pdf

3.4.2 Hlavní cíle Partnerství

Program Partnerství pro mír si stanovil několik cílů, kterých se snaží dosáhnout. Mezi cíle se řadí zajištění demokratické kontroly obranných sil, připravenost zapojit se do akcí pod záštitou OSN, vybudování vojenské spolupráce s NATO zahrnující společné plánování, vojenský výcvik a vzdělávání, kdy cílem je posílit podílení se na mírových, záchranných akcích a humanitárních operacích pod záštitou OSN a jako poslední cíl je stanoveno vybudování ozbrojených sil.⁵⁴

3.4.3 Politicko-vojenský řídící výbor Partnerství pro mír

Tento orgán se stará o správné fungování Partnerství a jeho hlavním úkolem je informovat o činnosti Severoatlantickou radu mimo to také připravuje politicko-vojenské plány pro zástupce NATO, kteří je využívají při přípravě vojenských cvičeníh.⁵⁵

3.5 Nová vojenská struktura NATO

V devadesátých letech se objevil konflikt, se kterým se muselo NATO vypořádat. Tento konflikt nazýváme válkou v Perském zálivu. Podstatou tohoto konfliktu byl vpád iráckých vojsk do Kuvajtu s cílem obnovit oslabený vojenský režim. Na tuto situaci okamžitě zareagovalo OSN a rada bezpečnosti ihned vůči Iráku zavedla sankce. Velitel iráckých vojsk Saddam Husajn chtěl Kuvajt udržet za každou cenu a tak musely být povolány vojenské jednotky v rámci mezinárodních sil OSN. Celá tato operace se nazývala Pouštní bouře a jejím cílem bylo dobýt a osvobodit Kuvajt. Nakonec celý konflikt dopadl sice vítězstvím Američanů a osvobozením Kuvajtu, nicméně Husajnov režim se sesadit nepodařilo.⁵⁶

Do Perského zálivu v roce 1991 byly vyslány jednotky NATO, jejichž úkolem bylo zabránit napadení Turecka Irákem, který s ním těsně sousedil. Jednotky NATO chtěly zabránit tomuto napadení vysláním leteckých sil v rámci Pohyblivých sil Aliance v Evropě (AMF) a právě tyto pohyblivé síly se staly základem pro reorganizaci alianční vojenské síly. Během zasedání skupiny Jaderného plánování se dohodli členové o nutnosti změny vojenské struktury NATO a zároveň v této době v Maďarsku József Antall ukončil členství v rámci Varšavské smlouvy. Strategická koncepce přijatá římským summitem v roce 1991 formulovala vojenské principy Aliance. Do těch patří, že Severoatlantická aliance má čistě

⁵⁴ Příručka NATO [online]. Brusel: office of information and press, 2001, s. 66 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: eu-nato-osn.snadno.eu/handbook.pdf

⁵⁵ Příručka NATO [online]. Brusel: office of information and press, 2001, s. 68 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: eu-nato-osn.snadno.eu/handbook.pdf

⁵⁶ NÁLEVKA, Vladimír. Světová politika ve 20. století. Praha: Aleš Skřivan ml., 2000, s. 92-93.

obránný účel, bezpečnost členských států je neslučitelná a USA hraje důležitou roli pro udržení bezpečnosti v celé Evropě i na severoamerickém kontinentu. Základem bezpečnostní politiky NATO je kolektivní obrana, a do budoucna je žádoucí zachování vhodného poměru jaderných a konvenčních sil v Evropě. Na těchto principech začal nový velitel gruzínského původu John Shalikashvili vytvářet novou vojenskou strukturu NATO a tak došlo k rozdělení podřízených vojenských jednotek na Obranné síly (Main Defense Forces), Síly rychlého nasazení (Rapid Reaction Forces) a záložní síly (Augmentation Forces). Roku 1992 byl vytvořen Evropský sbor rychlého nasazení a od ledna 1993 se začaly vytvářet také Evropské sbory, které mohly být určeny pro akce v rámci OSN či KBSE⁵⁷

3.6 Mírové operace NATO

NATO bylo od roku 1992 připraveno plně podporovat mírové operace v rámci KBSE a na konferenci v Helsinkách bylo rozhodnuto o nasazení tzv. Stálých námořních sil ve Středomoří. Státy Aliance se měly podílet na zabezpečení rezoluce Rady bezpečnosti OSN kvůli násilím prováděnému na území Bosny a Hercegoviny. NATO plně podporovalo mírové operace jak KBSE tak také OSN a poskytovalo jim humanitární pomoc, vojenské jednotky a dokonce poskytlo jednotkám OSN (UNPROFOR) své velitelství včetně personálu a veškerého vybavení. V říjnu roku 1992 Rada bezpečnosti OSN povolila jednotkám NATO monitorovat vzdušný prostor nad Bosnou a Hercegovinou, avšak neměla ještě povolení udělovat sankce. Výsledkem této rezoluce byly dvě operace, jedna se jmenovala Odepřený let (Deny Flight) a jejím cílem bylo zabezpečovat hlavní velitelství aliančních sil v Evropě pomocí letounů včasné výstrahy (AWACS), bojových i průzkumných. Další operace nesla jméno Ostražitá stráž (Sharp Guard) a spočívala ve společných operacích proti Nové Jugoslávii. Severoatlantická rada nabídla leteckou podporu jednotkám UNPROFOR, pokud o ni sami požádají. OSN využila podporu Aliance v roce 1994, kdy generální tajemník OSN Butrus Butrus – Ghálí požádal naplánování leteckých útoků. Při leteckých střetnutích byly zničeny nad Bosnou čtyři srbské letouny a poté začaly bojové letouny NATO na žádost jednotek UNPROFOR bombardovat pozice bosenských Srbů, tyto nálety trvaly do roku 1995, kdy došlo k uzavření míru. Klíčovým dokumentem se stala dohoda uzavřená v americké základně u města Daytonu – Daytonská dohoda. Na základě této dohody Američané museli vytvořit vojenské jednotky pro Bosnu a Hercegovinu a současně probíhalo také jednání mezi Billem Clintonem s Borisem Jelcinem o poskytnutí jednotek. I když nabízel zprvu Jelcin

⁵⁷ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: paseka, 1997, s. 214-220.

20 000 svých mužů, poté co se dověděl o vlastním financování jednotek, nechal jich na této misi pouhé 2000.⁵⁸

3.6.1 IFOR

Tyto jednotky byly nasazeny v Bosně a Hercegovině od prosince 1995 až do prosince roku 1996. Operace s názvem Spojené úsilí (Joint Endeavour) se zúčastnilo na 60 000 vojáků z členských zemí NATO, ale také například vojáci České republiky, Estonska, Finska, Litvy, Švédska a Ukrajiny. Cíl této mise s názvem Spojené úsilí vyplýval z Daytonské dohody, šlo tedy o ustanovení míru v oblasti Bosny a Hercegoviny. Jednotky UNPROFOR byly vystřídány vybavenějšími jednotkami IFOR, které disponovaly také leteckou a tankovou podporou. Pokud by došlo k vypuknutí občanské války, tyto jednotky měly povolení zasáhnout. Operace skončila úspěšně v roce 1996. Na ni později navázala operace s názvem Spojená stráž, na které se podílely jednotky SFOR⁵⁹

3.6.2 SFOR

Tyto jednotky aliance navázaly na jednotky IFOR a jejich hlavním úkolem bylo udržet a stabilizovat mír v Bosně a Hercegovině a zabránit potenciálním nepokojům či ohrožení míru. Jednotky SFOR operovaly na tomto území od roku 1996 do roku 1998 na stejném základě jako IFOR, tedy na základě Daytonské dohody. Operace nesla krycí název Společná stráž (Joint Guard) a na její realizaci se podílely jednotky jak z členských zemí NATO tak také jednotky z Bulharska, Finska, Polska, Maroka, Rakouska a Rumunska. Zajímavá byla účast armády České republiky na této mírové misi. Armáda dostala za úkol dostat utečence zpět do svých domovů a vytvářet podmínky pro naplnění Daytonské dohody, k tomu jí pomáhaly Červený kříž a OBSE⁶⁰. Činnost jednotek SFOR skončila v roce 1998, kdy byla vystřídána mírovou operací SFOR II s krycím názvem Joint Forge. Ta trvala do roku 2004. Na této operaci participovalo původně 20 000 vojáků, avšak jejich počet se postupem let snižoval a na konci SFOR II operovalo na území Bosny a Hercegoviny pouhých 7000 vojáků. Tuto operaci převzaly vojenské jednotky Evropské unie s názvem EUFOR a operace změnila název z Joint Forge na operaci Althea.⁶¹

⁵⁸ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 220-224.

⁵⁹ Implementation Force (IFOR) / Operace Joint Endeavour. www.natoaktual.cz [online]. [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_ifor.htm

⁶⁰ Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, založena v roce 1995

⁶¹ Stabilization Force (SFOR II) / Operace Joint Forge. www.natoaktual.cz [online]. [cit. 2013-04-08]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_sforii.htm

3.7 Madridský summit

Tento summit⁶² hrál pro Alianci velmi důležitou roli, jelikož díky němu se k ní připojily tři státy: Česká republika, Maďarsko a Polsko. Avšak než přišlo k samotné ratifikaci smlouvy, musely tyto tři státy projít náročným procesem o přijetí. Své žádosti podávaly již v roce 1991 na zasedání v Krakově, ale podporu si sháněly těžce, jelikož se jednalo o státy východní Evropy, ke kterým se Západní svět stavěl skepticky, slovy francouzského ministra zahraničí: „rozšíření bezpečnostních záruk NATO na nové demokratické země východní Evropy je vyloučeno.“⁶³

Odlišný postoj zastával americký prezident Bill Clinton. Ten vážně uvažoval o rozšíření Aliance a můžeme se domnívat, že jeho myšlenky byly ovlivněny setkáním s prezidenty Václavem Havlem a Lechem Walesou, se kterými vedl dlouhé rozhovory na téma východoevropské bezpečnosti. Na stranu Clintona se postavil jeho poradce Anthony Lake, ostatní členové Pentagonu zaujímali k rozšiřování Aliance odlišný postoj. Clinton nebyl spokojen s nesouhlasem vlády a tak v roce 1994 v Evropě potvrdil, že rozšiřování Aliance proběhne. Je jen otázka, kdy k samotnému procesu dojde. Tímto aktem získal velkou podporu jak republikánů, tak také amerických veřejných činitelů. O rok později byla uvolněna interní studie o rozšíření, v níž byly vypsány požadavky související s přijetím do Aliance. Mezi ty hlavní požadavky patřilo dosažení minimální připravenosti, zavedení sociální kontroly nad vojenskými strukturami a zejména prokázání oddanosti k hodnotám demokracie. Dále se státy musely zavázat, že nebudou bránit vstupu ostatních států do NATO a že se budou snažit odstranit spory se svými sousedy. Samotný proces přijetí do Aliance probíhal v několika krocích. Nejprve je vysloveno neformální pozvání k zahájení rozhovoru o přijetí. Poté je zahájeno samotné jednání o protokolu přijetí. Severoatlantická rada musí protokol o přijetí schválit, a pokud tak neučiní, musí být protokol přepracován dle požadavků Rady. Po schválení protokolu Severoatlantickou radou jej podepíše současně se státem, který o místo v Alianci usiluje. Poté následuje ratifikace všemi členskými zeměmi, teprve po ratifikaci je kandidátská země oficiálně pozvána do Aliance.⁶⁴

NATO se muselo potýkat s kritikou rozšiřování a od roku 1997 se Aliance zabývala rozšiřováním ve dvou rovinách a to při jednáních s Ruskem a při jednáních, které země budou pozvány na neformální rozhovor o přijetí. Obě tyto otázky musel řešit tehdejší generální tajemník NATO Javier Solana. Později Madaleine Albrightová vyslovila svůj názor na

⁶² Setkání nejvyšších představitelů

⁶³ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 235.

⁶⁴ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 234-237.

Alianci a sama počítala s rozšiřováním. O vstup do Aliance projevilo zájem celkem 12 států a samotný akt vypukl na madridském summitu v roce 1997, kdy byl ukončen ratifikační proces. O dva roky později, tedy v roce 1999 se trojice států (ČR, Maďarsko a Polsko) oficiálně stala součástí Severoatlantické aliance.⁶⁵

3.7.1 Vytvoření Euroatlantické rady Partnerství

Tato Rada byla ustanovena na zasedání ministrů zahraničních věcí Aliance a partnerských zemí v Sintře roku 1997. Jejím hlavním úkolem je pomáhat svým členům a přispívat k jejich bezpečnosti a stabilitě. Díky Euroatlantické radě Partnerství dochází k rozvíjení politických vztahů a užší spolupráci pod záštitou Partnerství pro mír. EAPC umožňuje partnerským zemím rozhodovat o aktivitách, které se jich přímo týkají, a hraje důležitou roli při posilování vztahů partnerských zemí se Severoatlantickou aliancí v euroatlantické oblasti.⁶⁶

3.8 Sbližování Aliance s Ruskem

Po studené válce se začala rozvíjet spolupráce Aliance s Ruskou federací ohledně otázek bezpečnosti a obrany. Rusko hrálo pro Alianci důležitou roli a tak v roce 1997 vznikla Stálá společná rada NATO – Rusko a díky této radě docházelo ke konzultacím mezi těmito partnery, prohlubovala se spolupráce a sbližování. V roce 1999, když vypukla válka v Kosovu, Rusko svou účast dočasně pozastavilo, kvůli náletům ze strany Aliance, avšak po ukončení této války se Rusko opět připojilo ale nyní už se tak moc neorientovalo na Kosovo. Rusko se také podílelo významně na utvoření mírových jednotek KFOR pod velením NATO. Téhož roku navštívil generální tajemník NATO Lord Roberston Moskvu a obnovil plnění úkolů NATO a Ruska, které vyplývají ze zakládajícího aktu, a navíc se dospělo také k pravidelným schůzkám Společné rady NATO – Rusko. V počátku své existence se PJC zabývalo problematikou nukleárních zbraní, politickým a obranným úsilím zaměřeným proti zbraním hromadného ničení a také přispíváním NATO, Ruska a úlohy PJC k vytvoření bezpečnosti v euroatlantické zóně, odzbrojením a kontrolou zbrojení a bojem s mezinárodním terorismem.⁶⁷

Společná stálá Rada NATO- Rusko existovala až do roku 2002, kdy ji vystřídala Rada NATO- Rusko. Tato Rada byla založena 28. května 2002.⁶⁸ Na základě této Rady Rusko

⁶⁵ FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha: Paseka, 1997, s. 238-239.

⁶⁶ MATĚJKA, Dobroslav. Madridský summit NATO. Praha: Česká atlantická komise, 1997, s. 47-48

⁶⁷ Příručka NATO [online]. Brusel: office of information and press, 2001, s. 80-83 [cit. 2013-05-14].

Dostupné z: eu-nato-osn.snadno.eu/handbook.pdf

⁶⁸ VESELÝ, Zdeněk. Mezinárodní vztahy 20. století v datech. Praha: Epoque, 2003, s. 288.

s Aliancí provádí společné akce, společně rozhoduje a snaží se dosáhnout konsensu. Schůzkám Rady předsedá generální tajemník NATO a účastní se jich všech 28 států Aliance. Rada NATO - Rusko se orientuje na společné zájmy uvedené v zakládající smlouvě a ostatní zájmy mohou být přidány některým z členských států.⁶⁹

3.8.1 Občanská válka v Kosovu

V roce 1997 se vzrůstalo Srbsku napětí, které bylo vedeno proti srbské správě. V Srbsku zvítězila radikální nacionalistická strana SRS, kterou lidé považovali za jediného řešitele jejich sporu. Tato strana vyzvala srbského prezidenta Slobodana Miloševiče k dialogu, avšak po odmítnutí prezidentem selhala i další jednání a tak jediné řešení, které bylo možné, byla občanská válka. Téhož roku proběhly studentské demonstrace albánských studentů, kteří požadovali svůj návrat do škol. Masové hnutí vyústilo až v ozbrojený konflikt v Drenici a západním Kosovu. 25. listopadu 1997 se snažili policisté vybrat daně v Drenici, avšak byli zahnáni střelbou, při které zemřel jeden albánský učitel. Po tomto incidentu Albánci vyhlásili otevřenou válku srbským silám. Srbové se snažili UCK⁷⁰ jejich kroky vyvrátit avšak marně. Velvyslanec USA Robert Gelbard označil UCK za teroristickou skupinu. 28. února 1997 zaútočila UCK na policejní džíp, při kterém zahynuli 4 policisté, tento masakr poskytl Miloševičovi záminku na znovudobytí Drenice. Při tomto útoku bylo zmasakrováno 58 členů organizace včetně dětí a starců. Tento masakr vyvolal vlny nepokojů na obou stranách a objevovaly se obavy ze stran mezinárodních organizací z vypuknutí ozbrojeného konfliktu. Srbská vláda a kontaktní skupina uvalila na SRJ embargo, avšak nemělo na SRJ příliš velký vliv. Srbové prováděli nelidské činy, popravovali většinou členy UCK, vypalovali a demolovali vesnice. UCK se pokusilo dobýt město Orohovac, ale bylo vyhnáno. S blížící se zimou a stovkami tisíc uprchlíků skrývajících se v místních lesích se objevovaly obavy ze strany Miloševiče, který se sešel s Richardem Holbrookem a později s Borisem Jelcinem vytvořil Kosovské pozorovací diplomatické mise. Cílem těchto misí bylo jednání s členy UCK. V roce 1998 začalo NATO kvůli situaci v kosovu zvažovat vojenskou intervenci, kdyby diplomacie selhala. Na zasedání NATO v Bruselu byl schválen operační plán. Později byla schválena rezoluce Rady bezpečnosti OSN, která měla zajistit návrat uprchlíků a zahájit jednání. NATO vyhrožovalo Srbům použitím leteckých sil, pokud nestáhnou svá vojska z Kosova do 3 dnů. Holbrooke vedl jednání s Miloševičem a podařilo se mu dohodnout

⁶⁹. Rada NATO-Rusko. www.natoaktual.cz [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z:

http://www.natoaktual.cz/struktura-nato-0g6-/na_zpravy.aspx?y=na_summit/strukturano.htm

⁷⁰ Kosovská osvobozenecská armáda, která usilovala o nezávislost Kosova na Srbsku. Vznikla během občanské války v Kosovu.

jednání založené na rezoluci RB OSN, podle níž měla být stažena vojska. Tento plán měl velký úspěch, jednak byla vytlačena UCK ale pořád si lidé byli vědomi, že bez pomoci severoatlantické aliance nemohou Srbsko porazit.⁷¹

3.8.2 Válka NATO proti Jugoslávii

NATO začalo bombardovat cílové budovy v Kosovu 23. března 1999. Tento proces donutil srbskou armádu k neopodstatněným činům, které spočívaly s vyhnáním albánského obyvatelstva. Podle UNHCR jich bylo vyhnáno kolem 200 000, avšak konečná čísla se zastavila až na téměř 900 000 uprchlících, drtivá většina těchto lidí našla své útočiště v Makedonii a Albánii, někteří dokonce v zemích Evropské unie a v USA. Srbové rabovali vesnice a okrádali uprchlíky o cennosti a dokonce jim zabavovali identifikační dokumenty, aby jim zabránili v pozdějším návratu domů. Vyhnání Albánců probíhalo v několika vlnách. Poslední vlna probíhala od 17. Do 24. dubna roku 1999. Po tomto vyhnání se srbské jednotky orientovaly na UCK. Plány srbského prezidenta Miloševiče na poražení UCK vyvolaly další vlny odchodů albánského obyvatelstva ale také zájem Severoatlantické aliance. NATO se o situaci začalo hlavně zajímat kvůli brutálním činům ze strany srbské armády. NATO se ve válce soustředilo nejdříve na strategické cíle uvnitř Kosova jako např. Zásobovací zařízení, komunikaci atd. NATO mělo sice početní převahu, avšak vojáci srbské armády byli výborně vycvičení a disponovali vysokou bojovou morálkou. Zlom ve válce se objevil s přeskupením UCK, ve válce bojovalo asi 10 000 mužů, zbytek byl tvořen vyzbrojenými obyvateli sousedních vesnic. UCK nedisponovalo samostatnou silou, která by porazila srbské jednotky, takže jediným řešením bylo letectvo NATO. NATO totiž nemělo právo použít pozemní vojenské jednotky. Na zasedání v Bruselu v roce 1999 byly letecké operace rozšířeny o útoky na průmyslové a dopravní kapacity v zemi. Tento krok se později ukázal jako chybný, jako další kroky, kterých se aliance dopustila. Toto bombardování znevážilo NATO v očích Srbů. Další chyby se Aliance dopustila útokem na Černou horu, který znamenal kritiku ze strany Řecka a Maďarska.⁷²

3.8.3 Mírové řešení války

Jako první s myšlenkou kompromisu přišla německá diplomacie, která počítala s účastí OSN a také s Ruskem, které se mělo podílet na vyřešení sporů. I když Rusko podporovalo Srbsko, dalo jasně najevo Miloševičovi, že jej nepodpoří. Rusi si byli vědomi, že bez Miloševičova kompromisu nemůže být tento konflikt vyřešen. NATO vyzvalo ruského premiéra Viktora

⁷¹ GIRGLE, Patrik. Stručná historie států: Kosovo. Praha: Libri, 2006, s. 97-102.

⁷² GIRGLE, Patrik. Stručná historie států: Kosovo. Praha: Libri, 2006, s. 108-111.

Černomyrdina, aby tento spor vyřešil jednáním s Miloševičem. Konečná jednání se odehrála v Bělehradu. Země G7 a Ruska požadovali okamžité zastavení bojů, stažení jednotek z Kosova, odzbrojení UCK, návrat uprchlíků a zavedení vojenské administrativy NATO. Jugoslávská vláda tyto požadavky přijala a tak 3. června 1999 NATO ukončilo válku podpisem dohod v makedonském Kumanovu. Později se začaly stahovat jednotky z Kosova a 12. června 1999 vstoupily do Kosova jednotky NATO a začaly budovat vojenskou administrativu.⁷³

3.8.4 KFOR

Tyto jednotky působí v Kosovu od roku 1999 dosud. Jejich hlavním úkolem je udržovat stabilitu a mír v této oblasti pak také poskytovat podporu misi OSN v Kosovu. Na misi KFOR se podílí asi 40 000 vojáků, avšak jejich počet se stále snižuje, v roce 2007 jich zde operovalo pouhých 6000. Významnou měrou se na této misi podílí i jednotky armády České republiky. Ty od vzniku této operace po dobu 12 let zde působily. V současné době je v Kosovu cca 10 vojáků armády české republiky, kteří se podílejí na plnění operačního úkolu.⁷⁴

3.9 Pražský summit NATO

Summit v Praze probíhal od 21. – 22. listopadu 2002. Toto setkání nejvyšších hlav členských států Aliance hrálo klíčovou roli. Jednak bylo vyzváno ke vstupu do NATO sedm států východní Evropy a jednak byl stanoven nový hlavní cíl k zajištění bezpečnosti.⁷⁵ A to boj s terorismem. Je zřejmé, že tento cíl si Aliance vytyčila jako důsledek útoků teroristické organizace Al-Kaidá⁷⁶, která zaútočila na Spojené státy americké 11. září 2001. Dále se státníci dohodli o změně struktury velení Aliance, byla potvrzena další spolupráce s OSN a KBSE. Odstraňovat nedostatky v oblasti biologických, chemických a jaderných zbraní měl Pražský schopnostní závazek. Důležitým momentem bylo zřízení sil rychlé reakce. To znamenalo, že NATO do dvou let bude mít vojenskou kapacitu na technicky zabezpečené

⁷³ GIRGLE, Patrik. Stručná historie států: Kosovo. Praha: Libri, 2006, s. 111-112.

⁷⁴ Mise KFOR – natoaktual.cz. [www.natoaktual.cz. \[online\]. \[cit. 2013-04-28\]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_kfor.htm](http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_kfor.htm)

⁷⁵ VESELÝ, Zdeněk. Mezinárodní vztahy 20. století v datech. Praha: Epocha, 2003, s. 289.

⁷⁶ Islámská teroristická organizace, která man na svědomí mnohé únosy a teroristické útoky po celém světě. Od jejího založení ji vedl multimilionář Usáma bin Ládín, který ji až do své smrti v roce 2011 financoval.

operace i mimo jeho území. Na závěrečné tiskové konferenci prohlásil generální tajemník NATO George Robertson, že tento summit vstoupí do dějin.⁷⁷

3.10 Lisabonský summit NATO

Schůzka nejvyšších představitelů členských zemí proběhla 19 až 20. listopadu 2011 v Lisabonu. Na summitu se představitelé členských zemí dohodli na nové strategické koncepci, protiraketové obraně, probrali postup jednotek NATO v Afghánistánu a také státníci zdůrazňovali užší spolupráci mezi partnerskými zeměmi a Aliancí, čímž by se zlepšila bezpečnost.⁷⁸

Nová strategická koncepce měla spočívat v boji proti počítačovým a teroristickým útokům a celkově měla stanovit, jakým směrem se budou úkoly Aliance ubírat. Státníci se shodli na spolupráci v boji proti terorismu, námořním pirátům a na omezení jaderných zbraní a spolupráci v oblasti přírodních katastrof. Tento summit patřil mezi jedny z nejdůležitějších summitů NATO⁷⁹

3.11 Summit NATO v Chicagu

Zatím poslední summit se uskutečnil 20. a 21. května 2012 v Chicagu. Na tomto summitu bylo hlavním probíraným tématem mise ISAF v Afghánistánu, která by měla ke konci roku 2014 ukončit svou činnost, a kontrolu nad situací by měli převzít Afghánci. Avšak po ukončení této mise NATO bude v oblasti působit i nadále, ale nyní pouze jako podpora afghánských ozbrojených sil. Zástupci všech 28 členských zemí se shodli na vytvoření projektů chytré obrany (Smart Defense), kdy jedním z nich bude i vytvoření speciálního výcvikového vrtulníkového centra v České republice, které by mělo připravit piloty vrtulníků Aliance i jejich posádku. Generální tajemník NATO na tomto summitu oznámil budování raketové obrany, která by měla chránit Alianci před útoky z Blízkého východu, a potvrdil, že systém již ve své první fázi vývoje ze čtyř je schopen zneškodnit raketu. Byla podepsána

⁷⁷iDnes.cz – speciál – summit NATO 2002 v Praze . iDnes – zprávy, kterým můžete věřit [online]. [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/prilohy.aspx?y=prilohy/summit_nato_2002.htm

⁷⁸Lisabon 2010. [www.natoaktual.cz \[online\]](http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/lisabon2010.htm). [cit. 2013-05-19]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/lisabon2010.htm

⁷⁹Nejdůležitější summit NATO posledních let začíná. Aliance se chce změnit - iDNES.cz. IDNES.cz – zprávy, kterým můžete věřit [online]. 19. 11. 2010 [cit. 2013-05-19]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/nejdulezitejsi-summit-nato-poslednich-let-zacina-aliance-se-chce-zmenit-1a8-/zpr_nato.aspx?c=A101118_220328_zahranicni_brm

dohoda o koupi bezpilotních letounů Global Hawk, které by měly podporovat pozemní jednotky Aliance. Summit v Chicagu nepřinesl žádná překvapení ani ohledně rozšíření o Makedonii, se kterou Aliance počítá, avšak rozhodnutí stojí pouze na Makedonii.⁸⁰

NATO v 90. letech 20. století rozvíjelo spolupráci s OSN a KBSE v rámci operace v Bosně a Hercegovině, ve které působily jednotky IFOR a SFOR, dále byla rozhodnuta také nová vojenská struktura, která stála na principech formulovaným římským summitem v roce 1991. Na základě těchto principů byly rozděleny podřízené vojenské jednotky na obranné síly, síly rychlého nasazení a záložní síly. V roce 1999 na madridském summitu došlo také k rozšíření Aliance o 3 státy východní Evropy: Českou republiku, Maďarsko a Polsko a v roce 2002 proběhl v Praze summit NATO, na němž se hlavy členských států dohodly, že novým cílem k zajištění bezpečnosti je boj s terorismem. Poté proběhl ještě summit v roce 2010 v Lisabonu, na kterém byla dohodnuta nová strategická koncepce jako boj s námořními piráty, terorismem a spolupráce v oblasti přírodních katastrof. Na zatím posledním vrcholném setkání NATO, které se uskutečnilo 20. a 21. května 2012 v americkém Chicagu se jednalo o působení jednotek NATO v Afghánistánu, byly schváleny projekty chytré obrany a generální tajemník NATO Anders Fogh Rasmussen všechny informoval o budování raketové obrany, která již v první fázi svého vývoje je schopna zneškodnit raketu.

⁸⁰ Největšímu summitu spojenců dominoval Afghánistán, NATO se cítí silnější - Natoaktual.cz. Www.natoaktual.cz [online]. 22. 05. 2012 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/nejvetsimu-summitu-spojencu-dominoval-afghanistan-nato-se-citi-silnejsi-117-/na_zpravy.aspx?c=A120522_120702_na_zpravy_m02

4 SOUČASNÝ VÝVOJ NATO

Následující kapitola se zabývá vývojem NATO v současném světě, zaměřuje se na válku v Afghánistánu a působení jednotek ISAF v této oblasti. Dále vymezuje aktuální hrozící hrozbu ze strany Severní Koreje a zabývá se novými cíli, které si Aliance stanovila na následující rok. Popisuje i konflikt, který vypukl v Libyi, kde se proti sobě postavili povstalci proti Kaddafího vojákům. Celý spor byl vyřešen smrtí Kaddafího a tím došlo k ukončení působení leteckých a námořních jednotek v rámci NATO.

4.1 Válka v Afghánistánu

Samotný konflikt vypukl po útocích z 11. září 2001, kdy teroristická organizace Al- Kaidá zaútočila na Spojené státy americké. Již dva dny před samotným útokem byl ve svém sídle v severním Afghánistánu zavražděn velitel severních aliančních sil Ahmed Shad Massoud. Tyto události vedly k válce mezi Spojenými státy americkými, Al- Kaidou a jejich nástupcem Talibánem.⁸¹

Těmto útokům předcházelo odpálení ambasád v Keni a Tanzánii Al- Kaidou. Saudská Arábie a USA vyzvaly vůdce Talibánu Usámu bin Ládina k tomu, aby se vzdal. Ten však odmítl a nechal zorganizovat útoky na USA. New York, Pentagon i Pensylvánie se staly terčem útoku teroristů. USA začalo jednat. Speciální operační jednotky, jednotky CIA a americké vzdušné síly podporovány silami Severní aliance a přátelskými Paštuny byly připraveny porazit celý Talibán a pronásledovat všechny spojence Al-Kaidy do Iráku a Pákistánu. Na mezinárodní konferenci byla stanovena prozatímní vláda složená z členů Severní aliance a anti-talibanského hnutí Paštunů. Prvotní fáze amerických útoků zaměřených proti Talibánu probíhala v letech 2002 - 2005 pod krycím názvem Enduring Freedom, kdy cílem americké armády bylo pomoci pozvednout úroveň Afghánistánu. Operace byla úspěšná, nikoli však rozhodující. Američané byli překvapeni krutostí útoků Talibánu. Ty podporoval také Irán. V roce 2008, kdy se uklidňovala situace v Iráku, se začaly Spojené státy zaměřovat na konflikt v Afghánistánu, zdvojnásobilo se úsilí americké vlády a vystupňovaly se útoky vedené proti povstalcům a teroristickým vůdcům. Nicméně prezident USA Barrack Obama prohlásil, že nebude podporovat Afghánistán donekonečna a také poznamenal stažení

⁸¹ Radikální nábožensko-politická skupina, která ovládala v letech 1996-2001 téměř celý Afghánistán.

amerických sil, které by mělo proběhnout v roce 2011, nakonec NATO na lisabonském summitu rozhodlo o tomto odchodu až na rok 2014.⁸²

4.2 Role ISAF v Afghánistánu

Cílem jednotek NATO v Afghánistánu je pomoci afghánské vládě zajistit mír v zemi a zabránit opakovaným teroristickým útokům, které stále hrozí. V této věci v Afghánistánu působí od roku 2001 jednotky ISAF, jejichž práce spočívá v udržení bezpečnosti okolo města Kábulu. Od roku 2003 patří tyto jednotky pod správu Severoatlantické aliance. Jednotky ISAF se snaží dosáhnout svých cílů tím, že provádějí operace na ochranu Afghánců, snaží se eliminovat povstalecké sítě a zabrat extrémistická útočiště. ISAF jsou složeny jednak z vojáků ze všech 28 členských zemí Aliance a dotvářejí ji vojáci z 20 nečlenských států. Dohromady těchto 50 národů tvoří jednu z největších koalic v historii. I když jednotky ISAF jsou zaměřeny na válečné operace, důležitou roli pro udržení Afghánistánu hrají také spolupráce Aliance se světovou bankou a Evropskou unií.⁸³

Mezinárodní podpora měla na vývoj Afghánistánu po pádu Talibánu výrazný vliv. Zlepšily se podmínky bezpečnosti, výchovy, zdravotnické péče, ekonomické situace a změny se dotkly také samotné vlády. Ohledně otázek bezpečnosti došlo k výrazným změnám. Jednotky afghánské národní bezpečnosti byly najednou schopny plnit základní úkoly a vystupovat jako plnohodnotná armáda, která disponuje inteligencí, zdravotnictvím, logistickými prostředky. Změny se dotkly také ekonomické sféry. Ekonomika Afghánistánu výrazně vzrostla a také se zlepšila průměrná životní úroveň. Dále bylo zacvičeno asi tisíc nových učitelů a úmrtnost dětí se snížila na polovinu oproti roku 2003. V souvislosti s rozvíjející se průměrnou životní úrovní vzrůstal počet televizních stanic, internetových uživatelů a také novin, které nebyly pod správou Talibánu.⁸⁴

ISAF by svou činnost měla ukončit na konci roku 2014, jelikož v této době by měly být schopny afghánské národní bezpečnostní síly převzít odpovědnost za ochranu svých lidí i země. O samostatném působení afghánské národní bezpečnostní síly se začalo hovořit v roce 2001. V této době se jednotky ISAF orientovaly na školení, poradenství a pomoc

⁸² COLLINS, Joseph J. Understanding war in Afghanistan. Washington D.C: National Defense University Press, 2011, s. 1-3.

⁸³ NATO and Afghanistan: Questions & answers [online]. Brusel: NATO Public Diplomacy Division, 2012, s. 3-7 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/NATO_and_Afgh_LR_en.pdf

⁸⁴ NATO and Afghanistan: Questions & answers [online]. Brusel: NATO Public Diplomacy Division, 2012, s. 9 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/NATO_and_Afgh_LR_en.pdf

příslušníkům afghánských národních bezpečnostních sil při zajištění plné ochrany ke konci roku 2014. Do poloviny roku 2013 se počítá s tím, že velení nad bezpečností převezmou jednotky afghánských národních bezpečnostních sil.⁸⁵ Na summitu, který proběhl v roce 2012 v americkém Chicagu, byly rozhodnuty další kroky NATO, které budou po ukončení činnosti jednotek ISAF následovat. Tyto kroky již nebudou mít bojový charakter, nýbrž se bude jednat o mise související s výcvikem, poradenstvím a poskytováním podpory afghánským bezpečnostním silám. Následující vývoj po odchodu jednotek NATO v roce 2014 by mohl vést až k občanské válce.⁸⁶

Jako výrazný spojenec Aliance se ukázal stát, který s Afghánistánem sousedí, a to Pákistán. Aliance i Pákistán měly stejné zájmy. Oba usilovaly o snížení hrozby extremismu, podporu regionální bezpečnosti a řešení otázek ohledně drog. V Pákistánu se objevovaly totiž stejné problémy jako v Afghánistánu a jediným řešením, jak se vypořádat s rozpínavostí povstalců bylo spolupracovat. Díky této spolupráci bude povstalcům zamezen přístup k zbraním a financování. Podpory se Alianci dostalo také z Kyrgystánu, Tádžikistánu, Kazachstánu, Turkmenistánu a Uzbekistánu.⁸⁷

V boji proti terorismu, drogám, ilegálnímu přistěhovalectví a zločinu je nezbytné, aby Afghánistán měl stabilní pozici a mohl prosperovat. Další důležitý krok vedoucí k stabilizaci Afghánistánu bude záviset na jeho vládě, která musí zdokonalit právní normy a vládu, včetně prosazování lidských práv. Činnost NATO v Afghánistánu napomáhá k dosažení těchto cílů a zajištění lepší budoucnosti pro afghánské obyvatelstvo.⁸⁸

4.3 Hrozba ze strany Severní Koreje

Jak píše IDNES.cz Severní Korea v březnu roku 2013 pohrozila Spojeným státům jadernými útoky. Rada bezpečnosti OSN sledovala vývoj v Severní Koreji a shodla se na sankcích vůči ní. Tyto sankce mají za úkol jí zamezit v přístupu k materiálu a finančním prostředkům nezbytným pro vývoj jaderného arzenálu. Těžko říct, proč Korea tyto rakety vypustila, jako

⁸⁵. NATO and Afghanistan: Questions & answers [online]. Brusel: NATO Public Diplomacy Division, 2012, s. 11 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z:

http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/NATO_and_Afgh_LR_en.pdf

⁸⁶. NATO chystá novou misi v Afghánistánu. Bude jen podpůrná, shodli se ministři- Natoaktual. www.natoaktual.cz [online]. 10. 11. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/nato-chysta-novou-misi-v-afghanistanu-dxp-/na_zpravy.aspx?c=A121010_163123_na_zpravy_m00

⁸⁷. NATO and Afghanistan: Questions & answers [online]. Brusel: NATO Public Diplomacy Division, 2012, s. 15 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z:

http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/NATO_and_Afgh_LR_en.pdf

⁸⁸ NATO and Afghanistan: Questions & answers [online]. Brusel: NATO Public Diplomacy Division, 2012, s. 17 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z:

http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/NATO_and_Afgh_LR_en.pdf

jedno z možných vysvětlení je, že chce pouze vyprovokovat postoj Spojených států amerických v OSN. V současnosti napětí v Severní Koreji neustále roste a stále se objevují hrozby z testování raket, které již proběhlo dvakrát a to v roce 2006 a 2009⁸⁹. 16. března 2013 šla Severní Korea ještě dále a vypustila raketu středního doletu do Japonského moře, touto střelou chtěla ukázat svou moc a polekat tak spojené státy a Jižní Koreu v reakci na sankce.

Situace v Severní Koreji se dotkla také šéfa NATO Rasmussena, který tvrdí, že KLDR⁹⁰ představuje pro svět obrovskou hrozbu a žádá ji, aby zanechala svých plánů ohledně zbraní hromadného ničení, jelikož porušují rezoluci OSN a ničí stabilitu. Podle amerického ministra zahraničí v Soulu Kerryho by byla velká chyba vypustit balistické střely a dále zdůrazňoval, že Jižní Korea a Spojené státy nebudou nikdy považovat KLDR za jadernou velmoc. V současnosti dle amerických a jihokorejských rozvědek chystá Severní Korea další test jaderných raket středního doletu na vzdálenost až 4 kilometrů.⁹¹

V současné době ministři NATO vyzvali Severní Koreu, aby už neprovokovala. Hlavním důvodem proč chtěli, aby Korea ukončila své provokativní akce, tyto akce narušují stabilitu a znemožňují mír, který by měl na Korejském poloostrově vládnout. Sám generální tajemník NATO Anders Fogh Rasmussen tvrdil, že by Severní Korea měla splnit požadavky a vzdát se veškerých jaderných zbraní a programů.⁹²

4.4 Válka v Libyi

Vše začalo v Tunisku, kde vypukly nepokoje kvůli nezaměstnanosti, porušování lidských práv a režimu prezidenta Muammara Kaddáfiho. Později se tyto demonstrace vyostřily až v ozbrojený konflikt, kdy proti sobě stáli na jedné straně povstalci a na druhé kaddáfiho vojáci. Krátce po vypuknutí konfliktu v Libyi vyhlásila Rada bezpečnosti OSN rezoluci, ve které vyhlásila bezletovou zónu nad Libií a navíc povolila letecký zásah, kterého se byly připraveny chopit Velká Británie a Francie. Nálety vedené proti armádě Kaddáfiho dočasně zvrátily konflikt, ve kterém začali náhle vítězit povstalci, avšak nedokázali udržet své pozice,

⁸⁹ IDNES.CZ, ČTK. Pchjongjang pohrozil USA jaderným útokem, RB OSN zpřísnila sankce – iDnes.cz. iDnes.cz – zprávy, kterým můžete věřit [online]. 07. 03. 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/pchjongjang-pohrozil-usa-preventivnim-jadernym-utokem-pjm-/zahranicni.aspx?c=A130307_104615_zahranicni_btw

⁹⁰ Korejská lidově demokratická republika

⁹¹ Už neprovokujte, vzkázal severokorejskému režimu šéf NATO – Natoaktual.cz www.natoaktual.cz [online]. 12. 04. 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/rasmussen-varoval-severni-koreu-d4k-/na_zpravy.aspx?c=A130412_114215_na_zpravy_m00

⁹² Vzdejte se jaderných zbraní, vyzvalo NATO severokorejský režim - Natoaktual.cz. www.natoaktual.cz [online]. 23. 04. 2013 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/ministri-nato-jednani-o-severni-koreji-dyn-/na_zpravy.aspx?c=A130423_102558_na_zpravy_m00

jelikož nebyli dostatečně vycvičení a navíc neoplývaly dostatečně kvalitními zbraněmi. USA nechtěly povstalcům dodat zbraně a spíše uvažovaly o příměří, kdy by lidé mohli svobodně žít své životy v celé Libyi. Tento plán selhal a boje tak pokračovaly, až do chvíle, kdy jeden ze synů Muammara Kaddáfího chtěl, aby jeho otec odstoupil z funkce a on dočasně převzal velení.⁹³

4.4.1 Nato v Libyi

Od začátku dubna 2011 se vložila do konfliktu Severoatlantická aliance pod mandátem OSN, avšak pouze leteckými a námořními silami. Pozemní jednotky se této operace nazvané Unified Protector nezúčastnily. Hlavními úkoly Aliance v Libyi bylo udržet bezletovou zónu, zajistit dodržení zbraňového embarga a udržet civilní obyvatelstvo v bezpečí, k tomu NATO podnikalo průzkumné a sledovací mise. Zbraňového embarga se Aliance snaží docílit zejména svými letouny a plavidly, které kontrolují plavidla, aby tak odlišily civilní dopravu od nepřátelské. Nakonec celá operace pod patronací NATO skončila dobytím Tripolisu povstalcí a zabitím Muammara Kaddáfího.⁹⁴

4.4.2 Zhodnocení Libyjského konfliktu dva roky poté

Libyjský zásah představoval první bojovou operaci NATO na africkém kontinentu. Zásah byl legitimní, jelikož násilné akce vedené armádou Muammara Kaddáfího byly odsouzeny nejen NATO ale také OSN a Evropskou unií. Operace Unified protektor proběhla podle očekávání a splnila tedy cíle, které si stanovila. Do akce se zapojilo 16 členských zemí a bylo zřejmé, že NATO bude potřebovat i spolupráci s Katarem a Spojenými arabskými emiráty. V operaci se projevila nižší vojenská schopnost evropských členů aliance, což je způsobeno klesajícími rozpočty a ukázalo se, že bez USA by operace nebyla realizovatelná. Můžeme se domnívat, že cíle Aliance byly úplně jiné, například získání nových spojenců nebo získání ropy pro západ, avšak Libye nedisponuje takovým ropným bohatstvím jako USA či Kanada. V konečném důsledku tento zásah obnovil libyjskou vládu a potvrdil nedostatky ve vnitřním fungování aliance.⁹⁵

⁹³ Válka v Libyi - Aktuálně.cz. Aktuálně.cz - Víte, co se právě děje [online]. 20. 10. 2011 [cit. 2013-05-18]. Dostupné z: <http://wiki.aktualne.centrum.cz/konflikt-libye-kaddafi/>

⁹⁴ Zásah v Libyi. www.natoaktual.cz [online]. [cit. 2013-05-21]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/libye-cad-/na_zajimav.aspx?y=na_zajimav/libye.htm

⁹⁵ ZLATOHLÁVEK, Petr. Libye dva roky poté, část druhá: Role NATO a jeho kritika - Natoaktual.cz. Www.natoaktual.cz [online]. 04-03-2013 [cit. 2013-05-21]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/libye-dva-roky-pote-cast-druha-role-nato-a-jeho-kritika-pp1-/na_analyzy.aspx?c=A130301_111542_na_analyzy_m02

4.5 Možný zásah NATO v Sýrii

Několik států Severoatlantické aliance se chystá na možný útok v oblasti Sýrie. Útok by měl být zaměřen na svržení syrského režimu a ukončení občanské války, která Sýrii zmitá. Podle vrchního velitele sil NATO Jamese Stavridise je situace v Sýrii kritická a mělo by se začít hned jednat. Je si zároveň vědom, že bez podpory rezoluce Rady bezpečnosti OSN je tato operace nemožná. Jednotky NATO na žádost Ankary rozestavěly šest protiletadlových a raketových střel Patriot, které budou při povolání do akce schopny okamžitě zlikvidovat syrské letouny. Celé plánování probíhá na národní úrovni mezi některými státy Aliance zejména ohledně zbrojního embarga a bezletové zóny.⁹⁶

Šéf syrské opoziční strany Ahmad Muáz Chatíb požadoval po USA použití střel Patriot na zničení syrských letadel. O použití těchto střel požádal amerického ministra zahraničí, který mu slíbil, že o tom bude přemýšlet, nicméně NATO se rozhodlo, že se nebude do občanské války v Sýrii angažovat. Po této zprávě se rozhodl Ahmad Muáz Chatíb resignovat na svou funkci a to zejména z důvodu nezájmu Západu o situaci v Sýrii.⁹⁷

4.6 Tři hlavní úkoly Aliance na příští rok

Vrchní velitel sil NATO v Evropě James Stavridis formuloval na příští rok tři hlavní úkoly, kterými se bude Aliance zabývat. Jednak se musí vyřešit situace v Afghánistánu, ve kterém jednotky NATO působí v misích zaměřených na školení a poradenství. Také se musí zlepšit kyberbezpečnost zaměřená na kyberútoky, které kvůli nízké připravenosti není ještě schopna Aliance potlačovat. Dalším úkolem Aliance by měla být ochrana hranic mezi Tureckem a Sýrií. Stavridis poukázal na nebezpečnost chemických zbraní, které mohou být použity v Sýrii a v důsledku toho by mělo NATO celou situaci neustále monitorovat a být připraveno kdykoli zasáhnout.⁹⁸

⁹⁶ Spojenci se chystají na možný zásah v Sýrii. Scénář se podobá Libyi – Natoaktual.cz [www.natoaktual.cz](http://www.natoaktual.cz/spojenci-chystaji-plany-na-vojensky-zasah-v-syrii-fsi-/na_zpravy.aspx?c=A130325_173407_na_zpravy_m00) [online]. 20. 03. 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/spojenci-chystaji-plany-na-vojensky-zasah-v-syrii-fsi-/na_zpravy.aspx?c=A130325_173407_na_zpravy_m00

⁹⁷ PET. NATO Sýrii neochrání, Asad si může dělat, co chce. Česká televize [online]. 27. 03. 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/220588-nato-syrii-neochrani-asad-si-muze-delat-co-chce/>

⁹⁸ MILES, Donna. NATO, Eucom Commander Identifies 'Three Big Issues'. United States Department of Defense (defense.gov) [online]. april 9, 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=119732>

NATO v současné době soustřeďuje zejména svou pozornost na situaci v Afghánistánu, kde panuje neustále napětí a snaží se svými jednotkami ISAF pomáhat afghánským bezpečnostním silám k lepší bezpečnosti země i samotných obyvatel. Letecké a námořní síly NATO se objevily také v roce 2011 v Libyi, kde vypukl konflikt mezi povstanci a Kaddafího armádou, nakonec spor skončil smrtí Muammara Kaddafího a dobytím Tripolisu. Celá operace Unified Protector se ukázala jako úspěšná, avšak také poukázala na nedostatky ve vnitřní organizaci Aliance. Aliance nesmí brát na lehkou váhu ani aktuální hrozbu Severní Koreje a občanskou válku, která vypukla a stále trvá v Sýrii. Největší hrozbou této občanské války je použití chemických zbraní, kterých se obává vrchní velitel sil NATO James Stavridis. Situace před rokem 89 pro Alianci byla tíživá, jelikož se musela vypořádat s narůstající mocí Sovětského svazu, musela řešit rozdělení Německa v rámci druhé berlínské krize. Po roce 1989 se pro alianci objevily nové cíle, a to v roce 2001, kdy vypukl teroristický útok na světové obchodní centrum, od tohoto okamžiku se začala Aliance orientovat také na terorismus a hrozbu zbraní hromadného ničení, podnikala operace v Afghánistánu a naposledy i v africké Libyi.

ZÁVĚR

Cílem této práce je charakterizovat roli NATO od druhé poloviny 20. století a na začátku 21. století. Cíl byl ve stanoveném rozsahu práce naplněn. Celá práce je rozdělena do čtyř kapitol, z nichž každá vymezuje jinou část období působení NATO.

První kapitola rozpracovává samotnou strukturu NATO a také její cíle, mezi které patří především boj s terorismem a vymezuje základní pojmy, související se Severoatlantickou aliancí jako je aliance, kolektivní bezpečnost a kolektivní obrana. Rozděluje a podrobně popisuje funkce v rámci institucí politických, rozhodovacích, vojenských a těch, které se nacházejí mimo oficiální strukturu NATO. Představuje také finanční stránku Aliance. Ta je rozdělena na výdaje nepřímé, ze kterých si každá země platí výzbroj a výstroj pro své vojáky v rámci operací NATO a dále na přímé náklady, které se dále rozdělují na civilní rozpočet a vojenský rozpočet. Civilní rozpočet poskytuje příspěvky na operace, tyto příspěvky jsou financovány z ministerstev zahraničí členských zemí Aliance. Vojenský rozpočet je složen z 50 oddělených rozpočtů, na které dohlíží rozpočtový výbor.

Druhá kapitola se zabývá rozděleným světem po druhé světové válce, tzv. bipolární svět. Tímto pojmem se rozumí rozdělený svět po druhé světové válce na komunistický Východ a demokraticky zaměřený Západ. Dále kapitola rozpracovává samotný vznik Aliance, rozdělení Koreje, popisuje berlínskou krizi, která vyústila v rozdělení Německa na SRN a NDR a také její pád v 90. letech 20. století. Zabývá se konfliktem, který vypukl v 70. letech 20. století mezi dvěma členskými zeměmi Aliance a to Řeckem a Tureckem a popisuje rozšíření Aliance o Španělsko, které se připojilo k NATO 30. května 1982 a nastiňuje problém s aliancí, který se objevoval ve Francii za vlády Charlese De Gaulla. Ten chtěl být nezávislý na Alianci a vytvořit novou bezpečnostní alianci a navíc centrum hlavního štábu NATO bylo přesunuto z Paříže do Bruselu.

Třetí kapitola vymezuje post bipolární svět, tedy svět po roce 1990, kdy došlo k několika významným událostem. V této kapitole je analyzováno působení jednotek NATO v Bosně a Hercegovině, působení jednotek KFOR v Kosovu a samotné jádro této kapitoly tvoří spolupráce Severoatlantické smlouvy s Varšavskou smlouvou. Kapitola se dotýká organizace Partnerství pro mír a vymezuje jeho cíle. V této kapitole jsou popsány i dva klíčové summity NATO a to Madridský, který vedl k rozšiřování Aliance o Českou republiku, Polsko a Maďarsko a Pražský, jehož výsledkem byla transformace cílů NATO zaměřena na mezinárodní terorismus. Na Lisabonském summitu v roce 2010 byla vytvořena nová

strategická koncepce s jasně definovanými cíli Aliance, mezi něž patří boj s terorismem a zatím na posledním summitu NATO, který proběhl v roce 2012 v americkém Chicagu se „osmadvacítka“ dohodla na projektech chytré obrany do níž se řadí vybudování speciálního vrtulníkového centra v České republice, dále se na summitu dohodli o další spolupráci s Afghánci v Afghánistánu a generální tajemník NATO Anders Fogh Rasmussen všechny zástupce členských zemí NATO informoval o budování raketové obrany.

Současný vývoj Aliance popisuje čtvrtá kapitola. Zabývá se především působením jednotek ISAF v Afghánistánu, jejichž role spočívá v poradenství afghánským národním silám a také se kapitola zabývá hrozící hrozbou ze strany Severní Koreje a Libyjským konfliktem, který vypukl v roce 2011 kvůli porušování lidských práv a vysoké nezaměstnanosti, kdy se proti sobě postavili partyzáni a jednotky Muammara Kaddafiho. Válka v Libyi skončila smrtí Muammara Kaddafiho a dobytím Tripolisu. Celá práce je zakončena perspektivami do budoucna, které rozpracoval vrchní velitel ozbrojených sil James Stavridis. Vzhledem k operacím NATO, které stále probíhají, nemohly být všechny aspekty v této práci zohledněny.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AMF	Air Mobile Force – pohyblivé síly
AWACS	Airborne Warning and Control Systém - letouny včasné výstrahy
CFE	Treaty on Conventional Armed Force in Europe – Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě
EAPC	Euro-atlantic Partnership Council – Euroatlantická rada partnerství
EOS	Evropské obranné společenství
GATT	General Agreement of Tariffs and Trade – Všeobecná dohoda o clech a obchodu
IFOR	Implementation Force – Jednotky implementačních sil
ISAF	International Security Assistance Force
KBSE	Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě
KLDR	Komunistická lidově demokratická republika
NATO	North Atlantic Treaty Organization – Severoatlantická aliance
NDR	Německá demokratická republika
OSN	Organizace spojených národů
RB OSN	Rada bezpečnosti OSN
SEATO	Southeast Asia Treaty Organization – Organizace smlouvy pro jihovýchodní Asii
SFOR	Stabilization Force – Stabilizační jednotky
SRN	Spolková republika Německo
SRS	Srbská radikální strana
SSSR	Sovětský svaz socialistických republik
START	Strategic Arms Reduction Treaty
UCK	Ushtria Çlirimtare e Kosovës – Kosovská osvobozenecká armáda
UNHCR	The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees – Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
UNPROFOR	United Nations Protection Force
USA	United States of America – Spojené státy americké
VB	Velká Británie

WUDO Western Union Defence Organization – Obranná organizace Západní
unie

PRAMENY A LITERATURA

ADAMOVÁ, Karolina; KŘÍŽKOVSKÝ, Ladislav. *Stručné dějiny diplomacie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002, 346 s. ISBN 80-717-9309-4.

CABADOVÁ WAISOVÁ, Šárka. *Atlas mezinárodních vztahů: prostor a politika po skončení studené války*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 158 s. ISBN 978-807-3800-154.

CATCHPOLE, Brian. *Korejská válka 1950-53*. 1. vyd. Praha: BB art, 2003, 347 s. ISBN 80-734-1073-7.

COLLINS, Joseph J. *Understanding war in Afghanistan*. Washington D.C: National Defence University Press, 2011, 158 s. ISBN 978-1780399249.

FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. *Dějiny NATO*. Praha: Paseka, 1997, 243 s. ISBN 80-7185-145-0.

GIRGLE, Patrik. *Stručná historie států: Kosovo*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-330-5.

HÝBNEROVÁ, Stanislava. *Mezinárodní vztahy po roce 1945*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-7184-540-X.

LUŇÁK, Petr. *Západ: Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997, 460 p. ISBN 80-859-8329-X.

MATĚJKA, Dobroslav. *Madridský summit NATO*. 1. vyd. Praha: Česká atlantická komise, 1997. ISBN 80-85864-36-3.

NÁLEVKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. 1. vyd. Praha: Aleš Skřivan ml., 2000, 287 s. ISBN 80-902-2616-7.

PLECHANOVÁ, Běla. *Úvod do mezinárodních vztahů: výběr textů*. 1. vyd. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2003, 288 s. ISBN 80-86130-22-3.

VESELÝ, Zdeněk. *Mezinárodní vztahy 20. století v datech*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2003, 299 s. ISBN 80-863-2814-7.

ZARKA, Jean Claude. *NATO*. Praha: HZ Editio s . r. o, 1999. ISBN 80-86009-25-4.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Co je NATO. [www. natoaktual.cz](http://www.natoaktual.cz) [online]. [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/cojenato.htm

NATO - hlavní funkce. Ministerstvo obrany [online]. [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=2410>

Struktura a financování severoatlantické aliance. [www. natoaktual.cz](http://www.natoaktual.cz) [online]. 2013 [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/struktura-nato-0g6-na_zpravy.aspx?y=na_summit/strukturano.htm

NATOs Allied Command Transformation [online]. [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: <http://www.act.nato.int/general-info/mission>

The NATO Parliamentary Assembly. NATO - Homepage [online]. [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50080.htm

Stálá delegace do Parlamentního shromáždění NATO. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna [online]. [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=157#priloha>

Struktura a financování Severoatlantické aliance. [www. natoaktual.cz](http://www.natoaktual.cz) [online]. [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/struktura-nato-0g6-na_zpravy.aspx?y=na_summit/strukturano.htm

Struktura a financování Severoatlantické aliance. [www. natoaktual.cz](http://www.natoaktual.cz) [online]. [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/struktura-nato-0g6-na_zpravy.aspx?y=na_summit/strukturano.htm

Paying for NATO. NATO - Homepage [online]. [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_67655.htm

Historie NATO. www.natoaktual.cz [online]. [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/vzniknato.htm

NATO bylo připraveno bránit Berlín proti Sovětům jadernými zbraněmi. [www. Natoaktual.cz](http://www.Natoaktual.cz) [online]. 05. 07 .2011 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z:

http://www.natoaktual.cz/nato-bylo-pripraveno-branit-berlin-proti-sovetum-jadernymi-zbranemi-12i-/na_zpravy.aspx?c=A110728_215644_na_zajimav_m02

Implementation Force (IFOR) / Operace Joint Endeavour. [www. natoaktual.cz](http://www.natoaktual.cz) [online]. [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_ifor.htm

Stabilization Force (SFOR II) / Operace Joint Forge. www.natoaktual.cz [online]. [cit. 2013-04-08]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_sforii.htm

Rada NATO-Rusko. [www. natoaktual.cz](http://www.natoaktual.cz) [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/struktura-nato-0g6-/na_zpravy.aspx?y=na_summit/strukturatanato.htm

Mise KFOR – [natoaktual.cz](http://www.natoaktual.cz). [www. natoaktual.cz](http://www.natoaktual.cz). [online]. 2013 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_kfor.htm

Příručka NATO [online]. Brusel: Office of Information and Press, 2001 [cit. 2013-05-15]. ISBN 92-845-0173-3. Dostupné z: eu-nato-osn.snadno.eu/handbook.pdf

iDNES.cz - Speciál - Summit NATO 2002 v Praze. iDNES.cz – zprávy, kterým můžete věřit [online]. [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/prilohy.aspx?y=prilohy/summit_nato_2002.htm

Lisabon 2010. www.natoaktual.cz [online]. [cit. 2013-05-19]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/lisabon2010.htm

Nejdůležitější summit NATO posledních let začíná. Aliance se chce změnit - iDNES.cz. IDNES.cz – zprávy, kterým můžete věřit [online]. 19. 11. 2010 [cit. 2013-05-19]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/nejdulezitejsi-summit-nato-poslednich-let-zacina-aliance-se-chce-zmenit-1a8-/zpr_nato.aspx?c=A101118_220328_zahranicni_brm

NATO and Afghanistan: Questions & answers [online]. Brusel: NATO Public Diplomacy Division, 2012 [cit. 2013-05-22]. ISBN bez ISBN. Dostupné z: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/NATO_and_Afgh_LR_en.pdf

Největšímu summitu spojenců dominoval Afghánistán, NATO se cítí silnější - Natoaktual.cz. Www.natoaktual.cz [online]. 22. 05 .2012 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/nejvetsimu-summitu-spojencu-dominoval-afghanistan-nato-se-citi-silnejsi-117-/na_zpravy.aspx?c=A120522_120702_na_zpravy_m02

NATO chystá novou misi v Afghánistánu. Bude jen podpůrná, shodli se ministři - Natoaktual.cz. www. natoaktual.cz [online]. 10. 11. 2012[cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/nato-chysta-novou-misi-v-afghanistanu-dxp-/na_zpravy.aspx?c=A121010_163123_na_zpravy_m00

IDNES.CZ, ČTK. Pchjongjang pohrozil USA jaderným útokem, RB OSN zpřísnila sankce – iDnes.cz. iDNES.cz – zprávy, kterým můžete věřit [online]. 07. 03. 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/pchjongjang-pohrozil-usa-preventivnim-jadernym-utokem-pjm-/zahranicni.aspx?c=A130307_104615_zahranicni_btw

Už neprovokujte, vzkázal severokorejskému režimu šéf NATO - Natoaktual.cz. www. natoaktual.cz [online]. 12. 04. 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: : http://www.natoaktual.cz/rasmussen-varoval-severni-koreu-d4k-/na_zpravy.aspx?c=A130412_114215_na_zpravy_m00

Vzdejte se jaderných zbraní, vyzvalo NATO severokorejský režim - Natoaktual.cz. www. natoaktual.cz [online]. 23. 04. 2013 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/ministri-nato-jednani-o-severni-koreji-dyn-/na_zpravy.aspx?c=A130423_102558_na_zpravy_m00

Spojenci se chystají na možný zásah v Sýrii. Scénář se podobá Libyi – Natoaktual.cz. www.natoaktual.cz [online]. 20. 03. 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/spojenci-chytsaji-plany-na-vojensky-zasah-v-syrii-fsi-/na_zpravy.aspx?c=A130325_173407_na_zpravy_m00

Válka v Libyi - Aktuálně.cz. Aktuálně.cz - Víte, co se právě děje [online]. 20. 10. 2011 [cit. 2013-05-18]. Dostupné z: <http://wiki.aktualne.centrum.cz/konflikt-libye-kaddafi/>

Zásah v Libyi. www. natoaktual.cz [online]. [cit. 2013-05-21]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/libye-cad-/na_zajimav.aspx?y=na_zajimav/libye.htm

ZLATOHLÁVEK, Petr. Libye dva roky poté, část druhá: Role NATO a jeho kritika - Natoaktual.cz. www.natoaktual.cz [online]. 04-03-2013 [cit. 2013-05-21]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/libye-dva-roky-pote-cast-druha-role-nato-a-jeho-kritika-pp1-na_analyzy.aspx?c=A130301_111542_na_analyzy_m02

PET. NATO Sýrii neochrání, Asad si může dělat, co chce. Česká televize [online]. 27. 03. 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/220588-nato-syrii-neochrani-asad-si-muze-delat-co-chce/>

MILES, Donna. NATO, Eucom Commander Identifies 'Three Big Issues'. United States Department of Defense (defense.gov) [online]. april 9, 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=119732>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Filip Švehlík
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. David Hampl Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Role NATO v druhé polovině 20. století a na začátku 21. století
Název v angličtině:	The Role of NATO in the late 20th century and early 21st century
Anotace práce:	Cílem práce je charakterizovat roli NATO v druhé polovině 20. století a na začátku 21. století. Pozornost je věnována také současnému vývoji Severoatlantické aliance.
Klíčová slova:	Aliance, NATO, Partnerství pro mír, ISAF, USA
Anotace v angličtině:	Aim work is characterize role NATO in the late 20th century and early 21st century. Attention is devoted also contemporary development of North Atlantic Treaty Organization.
Klíčová slova v angličtině:	Alliance, NATO, The Partnership for Peace, ISAF, USA
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	58 stran
Jazyk práce:	čeština